

Päänpaljastustilaisuus

Lapin ammattikullankaivajien työn kunniaksi;
Lemmenjoki 1.7.2020 ja Iso-oja 3.7.2020

 Lapin Kullankaivajain Liitto ry kutsuu kaikki asianosaiset ja asian itselleen merkitykselliseksi kokevat Pihlajamäkeen Lemmenjoen Miessijoelle 1.7.2020 kello 12:00 ottamaan lakin pois päästä kunnioittaakseen poliittisella päätöksellä lakkautettua ammattikullankaivajien vuosikymmenien työtä Lemmenjoella.

Valokuvaaja **Ilkka Ärrälä** ottaa paikalla kanta-aottavia ja lievästi provokatorisia kuvia elämäntapansa, ammattinsa ja elinkeinonsa menettävistä kullankaivajista.

Lapin ammattikullankaivajien vainon vuosikymmenistä kertovan opastekyltin paljastus.

Lapin Kullankaivajain Liitto tarjoaa vapaan ammatin harjoittajille ja muille paikalle saapuneille vatsan täyttävän viimeisen ehtoollisen noin kello 16.00.

Lapinkullan Ystävien Iso-ojan kämpällä 3.7.2020 kello 17:00 soppaa ja selonteko huuhdontakultakaivospiirien viimeisistä hetkistä Lemmenjoella, Moberginjoella, Hangasojalla ja Lautta-ojalla.

ps. Ketään ei ristiinnaulita, mutta tilaisuudessa saa miettiä piruja vuoden 2009 kaivoslakityöryhmästä, sen työn tuloksesta ja eduskunnasta, joka kaivoslakiesityksen hyväksyi.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n vuosikokous 2020

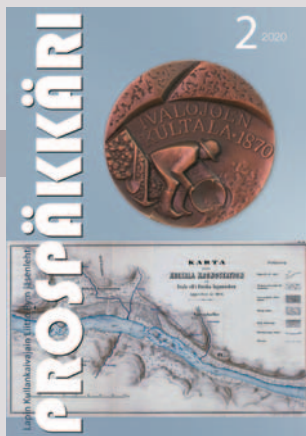
 Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n vuosikokous pyritään järjestämään elo-syyskuussa Inarissa, mikäli koronaepidemia ja **Marinin** hallituksen rajoitustoimien purku niin suovat.

LKL:n hallitus seuraa yleisen epidemilogisen tilanteen kehittymistä sekä valtioneuvoston toimia rajoitustoimien purkamisen osalta.

Vuosikokouskutsu julkaistaan sääntöjen mukaisesti yhdistyksen kotisivuilla, kun vuosikokousajankohta on varmistunut. Hallitus pyrkii lyömään vuosikokousajankohdan lukkoon Tankavaaran SM-kisojen aikaan ja päättämään samassa yhteydessä kokouskutsun julkaisemisesta.

Kokouskutsun yhteydessä esitetään toive ennakoilmoittautumisesta vuosikokoukseen, jotta LKL:n hallitus pystyy tarvittaessa varautumaan tarvittaviin varotoimenpiteisiin.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry
HALLITUS

KANNEN KUVAT:

Keijo Kaskimies esitteli Lapin Kultala Säätiön kokouksessa 1973 taiteilija Kaarina Luukkosen muovaileman Kultala-mitalin. Mitalin tarkoituksena oli silloin yli satavuotisen Ivalojoen kullankaivajaperinteen kunnioittaminen. Mitali esittää kullanhauhtojaa työssään, ja toinen puoli symbolisesti Kultalan Kruunun Stationia.

Kannen alakuvassa Kultalan Kruunun Stationin asemapiirros vuodelta 1874.

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

ISSN 2490-1776 (painettu)
ISSN 2490-1784 (verkkójulkaisu)

43. vuosikerta
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa

Vastaava päätoimittaja:
Kai J Rantanen

Toimitus:
Lapin Kullankaivajain Liitto ry
PL 86, 99871 Inari
Ilmoitushinnat:
1/1 s. 312 € (2. kansi)
1/1 s. 240 €
1/2 s. 162 €
1/3 s. 108 €
1/4 s. 84 €

Graafinen suunnittelu ja taitto:
Liisa Hertell, LH Viestintä

Paino: Kirjapaino Hermes Oy
Tampere

PROSPÄKKÄRI 2/2020

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 2 Tiedote "Päinpaljastustilaisuudesta"
Tiedote LKL:n vuosikokouksesta 2020
- 4–5 Pääkirjoitukset
- 6–7 Lapin kultaryntäys alkoi 150 vuotta sitten
- 8–9 Kullanhauhdonnan SM-kilpailut – Tankavaaran Kultakylä 50 v.
- 10 LKL:n valtaustilannepäivitys 19.5.2020
- 11 LKL:n kaivalueiden järjestysäännöt
- 12 Toiminnanjohtajan kesäpäivystykset kaivukaudella 2020
- 13 Kultalan silta Ivalojoella remontissa
- 14–16 Rotestilaulu 27 kaivospiiristä
- 17–24 Kullankaivajien elämää Venäjällä
- 25 Karuojan kömmätin katon uusiminen
- 26–34 Heikki Kokon haastattelu
- 35 Tukesin kaivosryhmä etätöissä
- 36 Lemmenjoen kulta-alueen rakennuskannan arvottaminen
- 37 Kullankaivajien juhannuskilpailut 19.–20.6.2020
- 38 Kutturan kultakisat lauantaina 18.7.2020
- 39 Lemmenjoen veneaikataulut 2020

LKL:N HALLITUS

Puheenjohtaja:
Maija Vehviläinen
Urheilukatu 9-11 A 11
96100 Rovaniemi
puh: 040 778 9456
mrvehvilainen@gmail.com

Esko Orava
Mellantie 14, 97220 Sinettä
puh: 0400 323 433
esko.orava@suomi24.fi

Varapuheenjohtaja:
Ensio Kaustinen
Pertuntie 110
69600 Kaustinen
puh: 040 595 0766
ensio.kaustinen@kase.fi

Hannu Raja
Lapionevantie 54, 61250 Jalasto
puh: 050 365 6570
hannu.raja@netikka.fi

Sihteeri:
Kai J. Rantanen
Kitiläntie 1074, 99800 Ivalo
puh: 040 774 6773
mullin.mallin@gmail.com

Ami Telilä
Kaarreoja, 99885 Lemmenjoki
puh: 050 3073 248
amitelila@gmail.com

Marko Touru
Tankavaarantie 11 A, 99695 Tankavaara
puh: 040 744 1710
info@tankavaara.fi

LKL:N PANKKITILIT

Jäsenmaksutili: FI45 2177 3800 0049 77
Muut maksut: FI95 1201 3000 1031 83

JÄSENASIAIT

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry
PL 86, 99871 Inari
puh. 0400 836 500
s-posti: info@kullankaivajat.fi
kotisivut: www.kullankaivajat.fi

Jumaltenrannan nousu ja tuho

Eletään kevättä 2020 jKr. Eritasoiset suojelu- ja rajoittamishankkeet ovat lauantaneet koko Lapin... Mutta ei sentään aivan koko Lappia. Pieni kylällinen voittamattomia kullankaivajia pitää yhä puoliaan sortajaa vastaan. Elämä ei kaikin ajoin ole helppoa viranomaisarmeijoille, jotka asuvat Tikkurilan, Ivalon, Sajoksen ja ympäristöministeriön valtionrahoituksella ylläpidetyissä leireissä...

Jep, arvasit oikein. Tuli keväällä aamuyön ajokeliä odotellessa ajankulukuksi lueskeltua mm. Asterixin seikkailuja. Rapeutuvan näön ja mielen korjaamiseksi lasit oli hiottu allegorisesti ellei peräti parabolisesti.

Otsikkotarinan alussa keisari kirvaa Miessinmaan kyläläisiä, joille kulta antaa yli-inhimilliset voimat vastustaa kultayhteisönsä alistamista osaksi imperiumiaan. Keisari punoo juonen, jonka avulla viimeinen vastarinnan saareke pakotetaan luopumaan omaleimaisesta elämäntavastaan. Kulta-alueen ympäriltä raivataan luontainen elintila ja tilalle rakennetaan kansallispuisto ja muita imperiumin valtarakenteita imeämään kullankaivajien ympäriltä ilma, jota hengittää. Keisarin oletaman mukaisesti kylä tulee muutamaan pelkäksi slummiksi, joka lopulta kurjistuu ja katoaa.

Varsinkin osio, jossa Asterix ja Obelix yö toisensa jälkeen paikkaa roomalaisten orjien gallialaisten metsään raivaamia aukkoja tietäjän ihmeterhoilla, muistuttaa ihmeen elävästi liiton edunvalvon-

tatoimikunnan loppumatonta urakkaa valitusvastineiden ja lausuntojen valmistelussa. Molemmassa tapauksissa prosessiin tarvittyn puuraaka-aineen määräkin lieenee aika ekvivalentti.

Allegoria sarjakuvan satiirin kanssa ei kuitenkaan kannu loppuun saakka. Vaikka Asterix ja Obelix alkavat sääliä turhan urakan uuvuttamia orjia ja antavat roomalaisen sivistyksen vyöryä kylän ympärille ja kyläänkin, voitavat gallialaiset aina lopuksi ja syövät omassa kyläyhteisössään yhdessä villisikaa.

Mekin voitimme lukemattomia uuvuttavia taisteluita materiaalisesti ylivoimaisia imperiumeja vastaan, mutta lopulta tarinan kerronnan sääntöjä ja perspektiiviä vääristeltiin niin, että edes takajuomasta ei ollut enää apua. Arkadianmäen varpusparviällyyn kaivoslakityöryhmän ennakkolasenteellinen lainvalmistelu sitä tukevine ministerin johdatteluihin upposi juurikin kuten varpusparvi vessanpyttyyn.

Keisarikunta valtiossa otti sen, mikä ei ole keisarille kuulunut enää 150 vuoteen ja mitä se ei olisi edes tarvinnut. Vaikea uskoa, että näin olisi toimittu nyt talouden maailmanlaajuisesti kyökäessä.

Valtioneuvosto toitottaa hipparven lailla, kuinka jokainen työpaikka on tärkeä. Silti Lapissa lakkautettiin ilman kestäviä perusteluita marginaalinen, mutta kannattava ammattikunta, joka ei ole missään vaiheessa ollut edes valtion tukia vailla. Ainoa, mitä kul-

lankaivajat ovat valtiovallalta toivoneet, on vakaa ja ennakoitavissa oleva toimintaympäristö, jossa yrittäjä uskaltaisi investoida ja kehittää tuotantokalustoaan ja joka toisi harrastajilleen voimavaroja ja jaksamista omassa ansiotyössään nykyisen epävarmuuden ja mielihäpän sijaan.

Kaivoslainsäädännöstä on muutenkin maailmalla yleisen ja usein juurikin syrjäisille seuduille työtä ja toimeentuloa tuottavan pienkaivostoiminnan kokoinen kuilu. Lapin kullankaivajien kehittäminen kotimaiseen työhön perustuva tuotanto- ja jalostusketju, jossa minimaalisilla ympäristövaiikutuksilla ja täysin ilman kemikaaleja tuotetaan luonnon esirikaastamaa ekokultaa murto-osalla teollisesti tuotetun kullan hiilijalanjäljestä ja luonnonvarojen käytöstä, olisi ollut hyvä alku sellaisen kokonaisuuden kehittämiseen.

Sen sijaan, että kullankaivajien olisi annettu nauttia kulttuuristaan ja yhteisöstään ja kehittää ammattitaitoaan villisikaa tulilla paistellen, Lemmenjoen ammattikullankaivajia odottaa nyt viimeinen ehtoollinen.

Hulluja nuo suomalaiset.

MULLIS'

Tämä kevät on todellakin poikennut tavanomaisesta. Ei vielä maaliskuun alussa kukaan varmasti osannut edes kuvitella minkälainen kevät meillä on edessä. Sehän me tiedettiin, että pohjoisessa on tänä talvena poikkeuksellisen paljon lunta ja lumikuorma vaan lisääntyy kevättä kohti mennessä, mutta koronasta ei osattu kyllä veikata tällaista lähes koko talouden seisauttavaa kevättä.

Kaikki tapahtumat siirrettiin tai peruttiin, koulut siirtyivät etäopetukseen, ihmiset laitettiin karanteeniin ja etätöihin, ravintolat ja suuri osa kaupoista joutui sulkemaan ovensa, valtava määrä työssäkäyvistä väestöstä joutui myös lomautusten kohteeksi. Lähes koko liiketoiminta pysähtyi, matkailu pysähtyi kuin seinään, rajat laitettiin kiinni ja kaikkia kehoitettiin pysyttelemään etupäässä kotosalla, vain välttämättömät ruokakaupat ja apteekissa käynnit sallittiin.

Koronan myötä liittoakin joutui varmaan ensimmäistä kertaa historiansa aikana tilanteeseen, että sääntömääräistä vuosikokousta ei voitu pitää maaliskuun lopussa. Yhdistyksellä olisi tekninen valmius kokouksen striimaamiseen, mutta yhdistyksen äänivaltaisten jäsenten tunnistautumiseen ei ole järjestelmää. Maan hallitus on alkanut pikkuhiljaa purkaa koronaepidemian leviämisen estämiseksi asetettuja rajoitustoimia, joten seuraamme tilanteen kehittymistä ja pyrimme pitämään vuosikokouksen elo-syyskuussa. Kokousajankohdan varmistuttua siitä ilmoitetaan liiton kotisivuilla. Entinen hallitus jatkaa tehtävässään vuosikokoukseen asti. Eihän kukaan osannut tällaiseen varautua, eikä tämänkaltaista kevättä ole ennen koettu, mutta nyt on tämäkin nähty ja koettu.

Vaikka lähes kaikki toiminnot ovat olleet tänä keväänä pysähtyksissä kullanhuhdontalupahakemuksista samoin kuin ympäristöluvista valittaminen on kaikesta huolimatta jatkunut entiseen malliin. Keinolla millä hyvänsä ja vaikka minkälaisilla väittämillä kullankaivajista yritetään tehdä syyllisiä siihen, etteivät saamelaiset väittämiensä mukaan pysty enää harjoittamaan perinteisiä elinkeinojaan. Tänä keväänä on kyllä saanut lukea paikallisista lehdistä useampiakin kirjoituksia, joissa puhutaan perinteisestä poronhoidosta, tai oikeastaan siitä, että perinteistä poronhoitoa ei taida enää olla, vaan poroja ruokitaan jopa järvien jälle. Puhutaan myös liian suurista poromääristä talvilaidunten kantokykyyn nähden ja kirjoitusten mukaan vuositain syötetään poroille jopa yli 50 miljoonaa kiloa heinää, säilö- ja kaupallisia rehuja. Olisikohan nyt peiliin katsomisen paikka sen sijaan, että yritetään jostakin tietyistä tahosta väkisin tehdä syyllisiä perinteisten elinkeinojen harjoittamisen haasteisiin. Talvihan oli kuten varsin hyvin tiedämme todella runsasluminen, joten kirjoitusten mukaan valtavat lumimäärätkin ovat tuoneet lisähaasteita poronhoitoon, joten lisäkorvaukset tietysti ovat tulleet myös esiin.

Tänä keväänä jos joskus, luulisi monelle tulleen selväksi, että perinteinen suomalainen työ on arvokasta ja sitä pitää voida jatkaa ihan jokaisella alalla. Ei luulisi valtiolla olevan varaa hukata yhtäkään työpaikkaa tällaisina aikoina ja kaikkia niitä aloja millä suinkin pystytään työtä tekemään ja kehittämään on toimintaa kannustettava. Nyt ei olisi varaa lopettaa Lemmenjoen alueella koneellista kullankaivutoimintaakaan eikä vaikeuttaa vastaa-

vaa toimintaa muillakaan alueilla, vaan kyllä pitäisi päättäjiä herätä huomaamaan, että kaikki työpaikat ja toiminta ovat aivan yhtä tärkeitä eritoten tällaisina poikkeuksellisin aikoina. Liiton taholta olemme kaikein keinoin yrittäneet pitää asioita esillä, vedota päättäjiin ja tuoda rehellistä ekologista toimintaamme esille ja puolustella sitä. Aika vaan tuntuu vääjäämättä loppuvan eikä kaikkia kaivospiirialueita millään ehditä kokonaan hyödyntää.

Tänä päivänä on ankarasti pohdittu miten ja minkälaisia korvauksia eri yrityksille maksetaan, kun korona-keväänä on jouduttu pitämään yrityksiä kiinni. Tuntuu täysin epäoikeudenmukaiselta, että valtio otti kullankaivajilta pois kaivospiirioikeuksia ja mahdollisuuden kaivaa koneellisesti kultaa Lemmenjoella ilman minkäänlaista korvausta omaisuuden ja oikeuksien menetyksestä. Tasapuolisuuden nimissä kyllä korvauskäytäntö pitäisi kuulua kaikille joitten toiminnan valtio lainsäädännöllään lopettaa.

Äärimmäisen vaikea, haakea ja tunteikas kesä edessä kaikin puolin, joten ei voi muuta kuin toivottaa hyvää alkavaa kaivukautta Lemmenjoelle siihen asti, kun sitä tänä kesänä kestää ja myös kaikille muille oikein hyvää ja antoisaa kesää. Toimitaan vastuullisesti ja hyvien tapojen mukaisesti.

MAIJA VEHVILÄINEN

Ivalojoen Kultalan Kruunun Stationin (rak. 1870) virallinen vaakuna, joka komeili kullanhuuhtontaseman ulko-oven yläpuolella vuodesta 1870 ainakin 1920-luvulle saakka. Kauppa- ja teollisuusministeriö lahjoitti vaakunan Suomen kansallismuseon kokoelmiin 12.9.1931.

Lapin kultaryyntäys alkoi 150 vuotta sitten

Asetus kullan etsimisestä ja huuhtomisesta Suomen Lapissa 8.4.1870

Lapin kullankaivun juhluvuodethan jatkuvat edelleen, mutta koska liiton nimissä on parin viime vuoden aikana kunnioitettu **Lihrin** ensimmäistä kulturalöytöä Nulkkamukassa, hurrattu merimiesten Saariporttikosken parin kilon kulturalöydölle, vaskattu kullahuuhdonnan MM-kisat, juhlittu 70-vuotiasta liittoa ja julkistettu siinä samalla uusi historiikki, niin tuntui siltä, että varsinaista Lapin kultaryyntäyksen alkua 150 vuotta sitten voitaisiin juhlistaa hiukan vähäeleisemminkin.

Ja – koska Keisarikunnan Majesteetin ja Suomen Suuriruhtinaan armollisesta julistuksesta lähtien Lapin kullankaivajan elämä on muutenkin ollut yhtä juhlaa!

Ja – koska kaivospiirit!

Lapin kullankaivulla erikoisasema Suomen lainsäädännössä vuodesta 1870

Seppo J. Partanen on kirjoissaan ja varsinkin liiton Kultaseminaaristeilyjen alustuksissaan ansiokkaasti analysoinut keisari **Aleksanteri II:n** antaman kullanetsintäasetuksen pykälään suurempaa merkitystä Suomen autonomian ajan Suuriruhtinaanmaassa. Lapin kultahistorian läpivalaisuun voi perehtyä Sepon ylläpitämällä tietosivustolla www.kultahippu.fi.

Alustuksissaan Seppo on kertonut, kuinka

asetus kullanetsinnästä Kemin Lapinmaassa 1870 oli merkittävä virstanpylväs ja tienviitta Suomen kasvamisessa länsimaiseksi ja eurooppalaiseksi yhteiskunnaksi. Kaksi vuotta aikaisemmin julkisuuteen tullut senaatin retkikunnan kultatutkimukset Ounasjoella, Tenojoella, Utsjoella, Vaskojoella ja Ivalojoella saivat aikaan kiinnostavan prosessin, jonka lopputuloksena Suomi integroitui länsimaiseen demokratiaan.

Kulta ja muut jalometallit olivat kautta historian olleet hallitsijoiden ja hallitusten yksinoikeutena. Partasen mukaan tämä perinne muuttui Amerikan Kalifornian Eldoradon kultakentillä 1800-luvun puolivälissä, jolloin kaikille annettiin mahdollisuus rikastua tai köyhtyä kullanetsinnässä. Venäjän keisari, suuret kultayhtiöt ja viranomaiset koettivat monin tavoin vaikuttaa Suomen päättäjiin, jotta kullanetsintäoikeus Lapissa annettaisiin yksinoikeudella Venäjän suuryhtiöille.

Oikeus jokaiselle hyvämaineiselle miehelle

Suomessa otettiin kuitenkin iso askel kohti itsenäisyyttä ja Eurooppaan, kun lain lopulliseksi sanamuodoksi tuli ”Jokainen hyvämaineinen mies Hänen Majesteettiinsa alamaista Keisarikunnassa ja Suomen Suuriruhtinaanmaassa

Mooseksenuskoiset tästä kuitenkin erotettuna, saa siihen hankittuansa asianomaisen luvan, Suomen Lapissa etsintöjä toimittaa kultaa tuottavain maakerrosten löytämiseksi ja ne sitten huuhtoa”.

Tämä Suuriruhtinaanmaan asetus kullankaivusta loi pohjan kaikille myöhemmille kaivoslaeille ja -asetuksille Suomessa.

Ensimmäisenä kultaryntäyskeskenä 1870 Ivalojoelta kaivettiin kultaa 19 kiloa 137 grammaa. Liki 500 miestä etsi ja huuhtoi kultaa, heitä valvomaan Ivalojoelle palkattiin 38 virkamiestä.

Lapin kullankaivun erityislaki kumottiin 12.11.1883 julkaistulla valtaus- ja kaivoslailla, josta lähtien kullankaivusta on kaikissa kaivoslaeissa ja -asetuksissa ollut omat erityismääräyksensä.

Tämän jälkeen kaivoslait on uusittu vuosina 1932 ja 1943, 1965 ja 2011. Vuoden 1965 kaivoslakiin tehtiin ylitarkastaja **Herman Stigzeliuksen** toimesta pykälät, joilla kullankaivajat saivat valtausoikeudella kaivaa ja pitää löytämänsä kullan ryhtymättä kaivospiiritoimituksiin. Stigzelius oli jo aiemmin kaivostarkastajana ja kaivostoimiston päällikkönä ottanut henkilökohtaisella vastuullaan käyttöön tulkin-

nan, jonka mukaan valtausoikeudella sai kullata kaivaa. 30 vuotta Stigzeliuksen peukalonjäljen jälkeen Lapin ammattikullankaivajiin kohdistunut valtion virkamiesten ajojahti pakotti kullankaivajat turvautumaan jälleen kalliisiin ja raskaisiin kaivospiiritoimituksiin oikeutensa turvatakseen.

Eurooppalaisesta oikeusvaltiosta takaisin tsaristiseen periferiaan

Lapin kultahistoriassa on Partasen mukaan aina ollut oikeusjuttuja, riitoja, lakien uudistamista ja lakien erilaisia tulkintoja, erimielisyyksiä kullankaivajien ja heitä valvovien viranomaisten välillä. Partanen toteaaakin lakien olevan yhteiskunnallisia sopimuksia, jotka peilaavat säädösten kohteena olevan kokonaisuuden imagoa ja asennetta. Hän huomauttaa, että lain sisältö on aina myös tahtojen ja taistelujen tulos.

Metsähallituksen pääjuristi **Marketta Rosti** sanoikin sen suoraan liiton järjestämällä Kultaseminaariristeilyllä vuonna 2008: “Kun ei teitä saanut muuten sieltä pois, niin oli muutettava lakia”, viitaten tällä vuoden 1997 kaivoslain osauudistukseen, jossa kullankaivu erotettiin omaksi luvukseen muusta kaivostoiminnasta ja poistettiin mahdollisuus hakea kaivoslain mukaista kaivosoikeutta huuhtontakultaan perustuen, mutta epäilemättä vihjaten samalla myös huuhtontakultaperusteisten kaivospiirien lakkauttamista ja muita kullankaivuoikeuksien heikentämisiä koskeviin esityksiin valmisteilla olleessa kaivoslain muutoksessa.

Herran vuonna 2011 löytyi siis titulaaturaltaan Jumalan Armosta koko Venäjänmaan Keisaria ja Itsevaltiasta, Puolanmaan Tsaaria, Suomen Suuriruhtinasta y.m., y.m., y.m. korkeampi voima, joka kykeni siihen, mihin itse Venäjän keisari, Pietarin aristokratia ja aikanaan käsittämättömän rikkaat kultayhtiöt eivät kyenneet. Pikkubyrokrattien ja ympäristöhallinnon valkoisilla valheilla saatiin suomalaiset poliitikot siirtämään eurooppalaisen sivistysvaltio takaisin tsaristiseen taantumuksen ja kykenemättömyyden byrokraatiaan.

Moni nykypäivän kullankaivaja on aloittanut uransa Kultakylän huuhtomolla.

Kullanhuuhdonnan SM-kilpailut Tankavaarassa – Tankavaaran Kultakylä 50 v.

Kullanhuuhdonnan suomenmestaruuskilpailut järjestetään tuttuun tapaan Tankavaarassa 30.7.–2.8.2020 heinä–elokuun vaihteessa. Kilpailut alkavat toimintatorstailla ja nelipäiväisen kilpailun aikana vaskataan eri sarjoissa ja viimein finaalin myötä mitellään suomenmestaruuksista.

Kilpailujen ohessa on aihetta juhlaan, kun Tankavaaran Kultakylä täyttää 50 vuotta. Kultakylän huuhtomo avattiin 12.6.1970. Siitä lähtien on Tankavaarassa opastettu uusia innokkaita kullankaivajia kullanhuuhdonnan pariin sekä pidetty yllä kullanhuuhdonnan perinnettä. Juhlallisuudet järjestetään lauantaina 1.8. SM-kilpailujen yhteydessä.

Viime vuonna Tankavaarassa järjestetyt kullanhuuhdonnan maailmanmestaruuskilpailut saivat hienosti näkyvyyttä sekä kiinnostus kullanhuuhdontaa kohtaan kasvoi selkeästi. Mukana oli runsaasti osanottajia vanhojen konkareiden lisäksi myös lasten, nuorten ja aloittelijoiden sarjoissa.

Kultakylän isäntä **Marko Touru** toivookin kiinnostuksen jatkuvan myös SM-kilpailuissa. Kultakisat luovat yhteisöllisyyttä sekä tuovat positiivista energiaa haastavan kevään jälkeen.

Suomenmestaruutta varten pääsee lämmittelemään Tankavaarassa juhannuskilpailujen myötä, jotka järjestetään 19.6.–20.6. juhannusviikonloppuna. Viranomaisten antamia suosituksia ja määräyksiä seurataan jatkuvasti, jotta

Yleisöä riitti Tankavaarassa Kullanhuuhdonnan MM-kilpailuissa.

kilpailuista tulee kaikille turvalliset ja iloiset tapahtumat.

SM-kilpailuiden ohjelma tarkentuu vielä kesän aikana ja lisää tietoa löytyy Lapin Kullankaivajain Liiton sivuilta www.kullankaivajat.fi/kultakisat/ sekä ohjeet ilmoittautumiseen löytyvät Tankavaara Gold -verkkosivuilta www.tankavaaragold.fi. Ilmoittautuminen avataan toukokuun aikana.

TEKSTI: KAIJA RYYTTY
KUVAT: HEIKKI SULANDER

Kultamuseo tallentaa kullankaivajien kokemuksia koronaepidemiasta. Vaikuttaako tai onko COVID-19 vaikuttanut toimintaasi kullankaivajana? Kerro lyhyesti omin sanoin, yksikin lause riittää. Myös kielteinen vastaus "ei ole vaikuttanut" on vastaus. Kerrothan vastatessasi myös ikäsi.

Vastaukset käsitellään nimettömänä ja yleisellä tasolla ne tulevat olemaan osa yhteispohjoismaista koronadokumentointia.

Vastaukset sähköpostitse osoitteeseen hanna.mattila@kultamuseo.fi ja aiheeksi COVID-19. Lisätietoja ampuenssi Hanna Mattilalta puh. 0400 688128 tai hanna.mattila@kultamuseo.fi.

Lapin Kullankaivajain Liitto
järjestää:

30.7.-2.8.2020
TANKAVAARA

FINNISH OPEN GOLD PANNING
CHAMPIONSHIPS

19.6.-20.6.2020
JUHANNUSKULTAKISAT,
TANKAVAARA

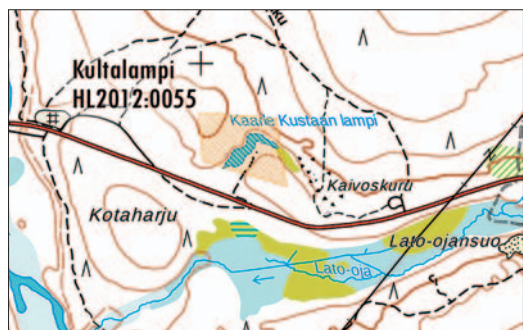
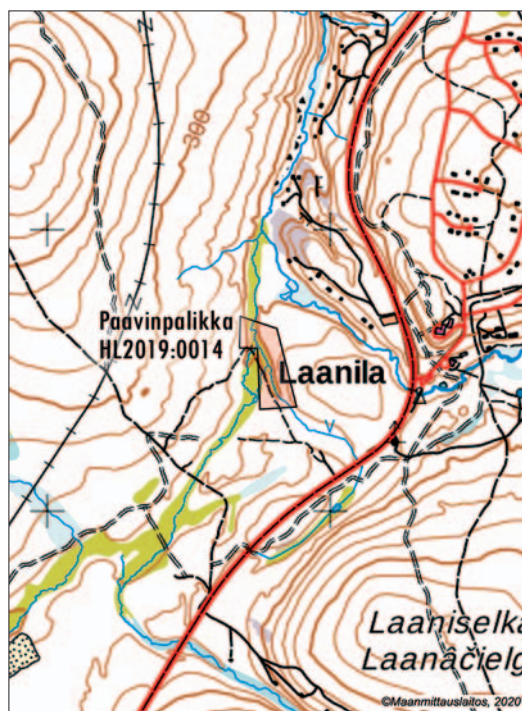
(järj. Kultaperinne Ry)

www.tankavaara.fi • info@tankavaara.fi

Valtaustilannepäivitys 19.5.2020

Kerrataanpa vielä ennen aktiivikaivukauden alkua olemassa oleva tilanne liiton koko jäsenistön (nuoris-, kannattaja-, varsinainen ja kunniajäsen) vapaassa käytössä olevien kullanhuhdontalupa-alueiden osalta.

Huomioikaa lupa-alueet, joiden voimassaolo päättyy kaivukauden aikana. Kaikista näistä alueista on toimitettu Tukesille hakemus luvan voimassaolon jatkamiseksi, mutta lupapäätöksiä ei ole vielä Prospäkkärin paino-pdf:n valmistumisen aikaan saatu.

Tarkistakaa tilanne liiton kotisivuilta (www.kullankaivajat.fi) tai toiminnanjohtajalta (puh: 0400 836 500, e-mail: info@kullankaivajat.fi) ennen näihin kohteisiin ryntäämistä.

Uudet käytössä olevat lupa-alueet:

● Paavinpalikka HL2019:0014

Alue on kiinteässä yhteydessä lupa-alueeseen Piispanpysäkki 43.3. Tarkista alueelle kulkemista koskeva tarkempi ohjeistus liiton kotisivuilta tai toiminnanjohtajalta.

● Kultalampi HL2012:0055

Tarkista alueelle kulkemista koskeva tarkempi ohjeistus liiton kotisivuilta tai toiminnanjohtajalta.

Lupa päättyy kaivukauden 2020 aikana:

● Buhtesaja Pulkkinen HL2015:0006; lupa päättyy 15.5.2020, kullanhuhdontaluvan jatkolupaa haettu.

● Piispanpysäkki 43.3. HL2015:0002; lupa päättyy 25.7.2020, kullanhuhdontaluvan jatkolupaa haettu.

● Kultalampi HL2012:0055; lupa päättyy 31.7.2020, alueelle haettu jatkolupaa.

Lupa voimassa koko kaivukauden 2020:

● Bizebazé Palsi HL2014:0048 (v. 2022)

● Paavinpalikka HL2019:0014 (v. 2024)

● Karuoja kakkonen HL2011:0029 (v. 2027)

● Petronellan pysäkki HL 2015:0029 (v. 2027)

● Rönkön neloset HL2011:0049 (v. 2027)

● Gollediggi HL2013:0053 (v. 2028)

● Nurkanvaltaus HL2013:0052 (v. 2028)

Kaivoslain 625/2011 nojalla raukeavat kaivospiirit:

● Isolan kaivos Kaiv.Rek.n:o 4774/1a; kaivosoikeus raukeaa 30.6.2020, kh-jatkolupaa haettu.

● Pihlajamäki-Klondike Kaiv.Rek.n:o 4849/1a; kaivosoikeus raukeaa 30.6.2020, kh-jatkolupaa haettu.

Nämä alueet eivät ole koko jäsenistön vapaassa käytössä, vaan niiden käytöstä päätetään LKL ry:n hallituksen erikseen päättämällä tavalla.

LKL:n KAIVUALUEIDEN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

1. Valtauksilla on noudatettava LKL:n jäsenistölle annettuja sääntöjä ja ohjeita.
2. Kaivutoiminta on suoritettava niin, ettei siitä aiheudu muille kaivajille haittaa eikä häiriötä.
3. Hiljaisuus on klo 23:00–07:00 välisenä aikana.
4. Valtaukselle ei saa pois lähdetessä jättää mitään tavaroita. Kaikki tuomansa tavarat ja tarvikkeet on kaivajan vietävä lähtiessään pois. Kahden vuorokauden kala- tai kyläreissu ei ole poislähtemistä – kahden viikon on.
5. Toisten rännien ja montun tonkiminen on ehdottoman kiellettyä.
6. Ennakkovarausmahdollisuutta ei ole olemassa. Ensiksi tulleella on oikeus valita kaivupaikkansa vapaina olevista paikoista.
7. Kaivaa tai vaskata saavat vain LKL ry:n jäsenet. Alueiden käyttöoikeus on liiton jäsenistölleen tarjoama jäsenetu; edes parhaat kaverit tai saman peiton alla nukkuajat eivät voi “vähän koklata” liittymättä LKL:ään.
8. Ränninperämaiden tai ränninsuuvesien laskeminen suoraan ulkopuoliseen vesistöön on kielletty. Rännityksessä käytetty vesi on kierrätettävä / imeytettävä saostusaltaissa.
9. Saunapuut eivät ole nuotiopuita. Nuotiopuut on jokaisen hankittava maapuista, joita varten LKL on ottanut maapuuluvan.
10. Kaivutyöhön liittyvä leiriytyminen ja muu toiminta tulee tapahtua kullanhuhdonta-alueen sisäpuolella ja tarkoitusta varten aiemmin vuokratuilla alueilla. Liiton kaivualueiden käyttöön liittyvää leiriytymistä tai leirisaunoja ei sallita näiden alueiden ulkopuolella.
11. Käyttäytyävä muutenkin ihmisten lailla.
12. LKL:n toiminnanjohtaja on liiton hallituksen antamin valtuuksin asioista päättävä zeriffi eli miliisi, joka neuvoo, ohjaa ja opastaa. Toiminnanjohtajan määräyksiä on alueen järjestyksen ja kaivun suhteen noudatettava.
13. Koronaepidemian leviämisen ehkäisemiseksi noudatettava erityistä huolellisuutta hygienian ja kanssakullankaivajien terveyttä ja turvallisuutta kunnioittavien varotoimien suhteen.

Näitä sääntöjä rikkova voidaan poistaa välittömästi valtausalueelta. Toistuvasti rikkomuksiin syyllistyneille voidaan asettaa porttikielto kaikille liiton valtauksille.

Toiminnanjohtajan kesäpäivystykset kaivukaudella 2020

Liiton kesäaikaisena toiminnanjohtajana päivystää edellisvuosien tapaan **Hannu Raja**. Hanskin tavoittaa liiton päivystyspuhelimesta 0400 836 500 tai henkilökohtaisesti Kassöörin kämpältä Tankavaarasta. Myös sähköpostilla voi ottaa yhteyttä: info@kullankaivajat.fi.

- ▶ Kenttäpäivystykset alkavat keskiviikkona 17.6.2020 Laanilan Savotta Kahvilassa kello 10–12.
- ▶ Kutturantien Kulta-kioskille (Kafea Gufih-tar, avoinna 1.6. alkaen klo 10–18, paitsi tiistaisin) Hanski saapuu päivystämään kello 13–15.
- ▶ Siitä eteenpäin Hanski on tavattavissa joka keskiviikko Savotta Kahvilassa kello 10–12, ja Kutturantien Kultakioskilla 13–15 elokuun puolivälin tienoilta saakka.

Liiton jäsenistön jäsenmaksua vastaan vapaassa käytössä oleville kullanhuhdonta-alueille (katso kartat

Prospäkkäri 1 ja 2/2020 tai liiton kotisivuilta www.kullankaivajat.fi) hankittavat saunapuut ovat nimensä mukaisesti saunan lämmitystä varten. Niitä ei voi polttaa iltanuotioilla.

Illan turinatulia varten liitto hankkii ns. maapuuluvat ja tulehen tuijottelijat käyvät ne itse maastosta hankkimassa. Kuivia makkaranpaistojat tulistelupuita saa ostettua myös mm. Saariselän Nesteeltä, jos maapuuden metsästysretki ei nappaa.

Liiton järjestämistä talkoista ilmoitetaan kaivukauden aikana päivestyksissä sekä Savotta Kahvilan ja Kutturantien Kultakioskin ilmoitustaululla.

Lemmenjoen alueella Kultahaminan ilmoitustaululla.

Liiton jäsenistön talkoosipanos on ensiarvoisen tärkeää mm. liiton yhteisalueiden ylläpidossa ja kisajärjestelyissä.

Ja hei! Muistakaa merkitä nyyttinne ja vaunonne Härkäselän välivarastointialueella.

Elämyksellistä ja antoisaa kultakesää 2020 kaikille jäsenillemme!

LKL RY:N HALLITUS

Hannu Raja.

Kultalan silta Ivalojoella remontissa

Lumikuorma vaurioitti Ivalojoen Kultalan sillan rakenteita alkuvuodesta Ivalojoella Hammastunturin erämaa-alueella. Metsähallitus tiedotti asiasta maaliskuussa verkkosivuillaan.

Ivalojoen yli kulkee Kultalan Kruunun Stationin kohdalla 88 metriä pitkä riippusilta. Sillan on tarkastanut viime syksynä ulkopuolinen tarkastuslaitos, ja todennut silloin sillan käyttökuntoiseksi.

Sillan kannelta käytiin talvella poistamassa lumitaakkaa, ja samalla huomattiin runsaan lumen painon vaurioittaneen joitain sillan rakenteita. Silta ei ole sortunut.

Metsähallituksen Luontopalvelut laittoivat sillankäyttökieltoon siihen asti, kunnes vauriot saadaan tutkittua tarkemmin ja korjattua. Joen yli ei siis toistaiseksi pääse Kultalan lähettyviltä.

Metsähallituksen Luontopalveluiden hiljattain nimitetty rakennusmestari **Lauri Mäenpää** kertoo, että Kultalan sillalle saatiin kulje-

tettua korjausmateriaalit ja korjaustyöt hyvälle alulle kelkkakelien aikana. Mäenpään mukaan lumikuorma oli saanut pylonien nokassa olevan teräspalkin nyrjähtämään, mutta tähän vaivaan löydettiin jo lääkekin.

Korjauskohteena Kultalan silta on sijaintinsa puolesta haastava, ja sillan korjaus jouduttiinkin keskeyttämään kelkkakelien pehmettyä. Töitä päästään jatkamaan kevättulvan laskettua, mihin saattaa mennä suuren lumimäärän johdosta pitkällekin kesäkuun puolelle.

Lähin Ivalojoen ylittävä silta on 14 kilometrin päässä Kutturassa, ja jos ei ole ennen kulkenut Ivalojokivartta Kutturasta Kultalaan, niin kannattaa lukaista **Jenny O'Connelyn** kokemukset reitistä hänen websivustoltaan "Finding Petronella".

Varsinaista vaellusreittiä Kutturasta Kultalaan ei mene ja matkalla on ylitettävänä pohjoisesta Ivalojokeen laskeva Appisjoki.

Rotestilaulu 27 kaivospiiristä, eli potpurinpätkä lautasellisesta kullankaivajan verta

“

Se, se vaan on sillä lailla, että tässäkin maassa sitä on paljon mälsää.

On eduskunnassa kansanedustajia, valio-kuntia ja ministereitä. Niiden tarkoitus, niin väitetään, on kansaa palvella. Mutta kuinka ollakaan joutuu kansa huomaamaan, että se on näiden palvelijoiden armoilla...

*Kaiken maailman törpötkin ne luulee olevan-
sa vaikka mitä, mut ei ne oo ku hemmetin-
moisia sössöjä vaan!*

Kertosäe:

Miessijoki, Kaarreoja, Pusku ja Äytsi

**Lauttaoja, Hangasoja, Muuberi ja Ruittu
(vihellellen)**

(Potpuri **Simo Salmisen** ja **Spede Pasasen** 15 minuutissa sanoittamasta “Rotestilaulusta” vuodelta 1966 ja toimittaja **Petri Revon** sanoittamasta ja **Kristiina Halkolan** vuonna 1969 levyttämästä kappaleesta “Laulu 20 perheestä” Love Recordsin kokoelma-albumilta “Lautanen Guatemalan verta”. Sanoja ihan pikkuisen valitsevaan tilanteeseen mukaillen.)

Ei-Kukaan esitti kaivospiirien lakkauttamista

Kaivoslakuudistuksen tavoitteenahan 2000-luvun alussa oli turvata kaivostoiminnan edellytykset yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.

Lapin perinteinen huuhtontakullankaivu olikin kaikkea tätä kyseisen kaivoslain 621/2011 voimaan tuloon saakka. Lapin kullan-

Mika Telilän kaivospiirin “Jäkänjevin kultapankki” mittausporukka 12.7.1994, Jäkälä-Äytsi. Kuvassa vasemmalta: Hannu Peltoniemi, Mauri Mäkinen, Arvi Juhola, Yrjö Korhonen, Ami Telilä, Marjut Telilä (sylissä kultakoiria Luke), Einari Marjakangas, “Ivalon pomo” Ilkka Ollila, Hannu ? (Maanmittauslaitoksen porukkaa), Pekka Ikonen, Risto Telilä, Mika Telilä ja Pekka Turkka. Kuva: Terhi Heiskanen Ilkka Ollilan kameralla

Raimo Kanamäen kaivospiirin “Kairan kulta” mittausporukka 1994, Miessijoki. Kuvassa vasemmalta: Tuomo Koskelainen, Ilkka Ollila, Lauri Leivo, Manne Marttila, Pekka Väätiäinen (istumassa), Raimo Kanamäki, Risto Vartiainen, Teuvo Mattila (istumassa) ja Sirkka-Liisa Marttila. Kuva: Ilkka Ollila.

Pekka Itkosen ja Pekka Salosen kaivospiirin Pihlajamäki-Klondike kaivospiirin mittausporukka Kuvernöörin viraston niliaitan ympärillä. Kuvasta puuttuvat nimet, joten en ala arvailemaan.

Karri ja Juha Kuusaman, Esa Pylväksen ja Hannu Peltoniemen kaivospiirin "Veteraani II" rajamerkin rakentaminen 2001, Kivikkopuro. Kuvassa: Jukka Kela ja Anne-Marie Kalla.

kaivajat olivat itse ilman yhteiskunnan tukia kehittäneet kotimaiseen työhön perustuvan tuotanto- ja jalostusketjun, jossa viranomais-ten moninkertaisen valvonnan alla tuotettiin eettisesti kestäväällä tavalla, minimaalisilla ympäristövaikutuksilla ja täysin ilman kemikaaleja ja luonnon esirikastamaa ekokultaa murto-osalla teollisesti tuotetun kullan hiilijalanjäljestä ja luonnonvarojen käytöstä.

Kullan maailmanmarkkinahinnan nousu vuodesta 2007 lähtien oli vahvistanut tätä ja lometallialan raaka-aineiden ja koti- ja ulkomaisille kuluttajille markkinoitavien hippukorujen tuotantoketjun taloudellista kannattavuutta entisestään.

Kaikkea muuta kuin neutraalin ja oikeudenmukaisen lainvalmistelun tuloksena kaivoslakityöryhmä kuitenkin esitti huuhtontakultaan perustuvien kaivosoikeuksien raukeamista siirtymäajan jälkeen – vaikka mikään lainvalmistelussa kuulluista tahoista ei ollut sellaista esittänyt.

No, se niskalaukaus läsähtää kesä–heinäkuun vaihteessa, eikä oikeasti ollut tarkoitus siihen johtanutta prosessia enää vatvoa. Siitä ja

*Rajamerkin kokoaminen Kari Koiviston kaivospiiri-
osuudella "Jeagiloaivin Kultasarvi 5207 / 1b, Gaskoai-
vin rinne Jäkälä-äytsi 2001.*

sen pitkästä kestosta kannattaa lukea Lapin Kullankaivajain Liiton 70-vuotishistoriikista "Uhkia & isommuksia".

Kaivospiiritoimituksia Lemmenjoella 1990-luvulla ja vähän myöhemminkin

Vilpittömänä tarkoituksena oli jakaa niitä yhdessä tekemisen ja toiveikkuuden hetkiä niiltä vuosilta, kun ympäristöministeriön ohjaaman metsähallituksen erityishuomion kohteeksi joutuneet kullankaivajat hakivat valtauksiaan kaivospiireiksi nimenomaan kaivoslain mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi ja kaivutoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Prospäkkärin päätoimittaja sai Lapin maanmittaustoimiston teknikko evp. **Ilkka Ollilalta** nipun valokuvia vuosituhatien vaihteen kaivospiirien rajojen käynnistä. Kuvista on aistittavissa se toimelias hyörintä ja usko kultaiseen tulevaisuuteen, mikä kultapurojen varsilla noina vuosikymmeninä hyrisi.

Kuvissa on tutun näköisiä pyrkyyreitä ja niitäkin, jotka ovat jo paremmille kultapaikoille ehtineet.

Varmaankin niistä lopuistakin 23 kaivospiiritoimituksista löytyisi kuvia, paitsi siitä yhdestä. Digitoikaa tai luottakaa alkuperäiset kuvanne tänne toimistolle digitoitavaksi. Olisi ihan mukava julkaista kuvaballadi kaikista 27 kaivospiiristä.

Ilkka Ollila ja Martti Ukkola mittaavat Lemmenjoen kaivospiirejä digiaikaan 2004, Jäkäläpään korkein laki.

Kullankaivajien elämää Venäjällä

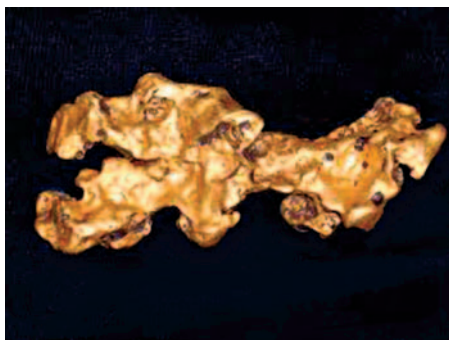
Olemme voineet lukea kuvauksia varsinkin Kanadan ja Yhdysvaltojen kullankaivajien värikkästä elämästä. Kalifornian, Yukonin ja Alaskan kullankaivusta on paljon kirjallisia kuvauksia ja niiden pohjalta on tehty myös elokuvia ja TV-sarjoja. Toki niissä on käytetty myös mielikuvi- tusta ja liioittelua. Myös Lapin kullankaivusta ja kullankaivajista on värikkäitä kuvauksia. Oleellista tosiasiapohjais- sissakaan tarinoissa ei ole se, oliko niin todellisuudessa tapahtunut, vaan se, että ”niin olisi voinut tapahtua”.

Kullankaivajien elämä erityisesti 1800-luvulla oli askeettista ja ankaraa, kun kulta-alueet useimmiten sijaitsivat kaukana erämaissa. Kullankaivajaksi lähteminen vaati paitsi hyvää fyysistä kuntoa, myös rohkeutta ja seikkailumieltä. Kun työskenneltiin koko kesä eristyksessä muusta maailmasta, kohokohta tietysti oli paluu syksyllä asutuksen pariin. Kultasaalis tai palkkakertymä oli kai-

vukaudelta enemmän tai vähemmän hyvä, mutta sen jälkeen päästiin nauttimaan siitä, mikä erämaassa oli ”kortilla” tai mahdotonta: viina ja naiset. Syntyi tappeluja ja ryöstöjä.

Kaikki edellä kuvattu pätee pääosin myös Venäjän kullankaivuun. Yhtenäistä Venäjän kullankaivun historiaa ei ole laadittu. Ei myös-

kään löydy kullankaivajien kertomuksia yhteen koottuna. On joitakin kultageologien elämäkerrallisia kuvauksia, mutta niissä useimmiten pitäydytään geologisiin ja taloudellisiin faktoihin. Venäjän kullankaivun suuralueita (vrt. kartta edellisessä Prospäkkäri-ssä) oli kymmeniä ja niiden sisällä sadotain pienalueita ja niillä tuhansia yksittäisiä ”valtauksia”. Alueiden välimatkat olivat jopa tuhansia kilometrejä ja olosuhteet erilaisia. Yhteistä oli vain venäläisen sanonnan mukaisesti, että Jumala oli korkealla ja tsaari kaukana. Penkomalla tarinoita löytyy erillisinä yksittäisinä kuvauksina. Ne eivät välttämättä ole tositapahtumia, mutta ”niin olisi voinut tapahtua”.

Tsaari-Venäjän ja Neuvostoliiton kullankaivussa on ”lännen vapaiden miesten ja naisten” kullankaivusta poiketen maantieteellisen moninaisuuden lisäksi erityispiirteitä, jotka osaltaan selittävät, miksi samanlaisia tarinoita ei ole julkisuuteen syntynyt. Eräs keskeinen syy on laajamittainen rangaistusvankityövoiman käyttö ja toinen syy kullankaivun keskittyminen useilla alueilla alkuvaiheiden jälkeen suuryhtiöille.

Pakkotyövankeja, karkotettuja, karanneita ja kulkureita

On kuvattu, että Venäjällä kullankaivajat olivat suurelta osin pakkotyövankeja, karkotettuja, karanneita ja kulkureita. Vuonna 1825 tuli voimaan laki, jonka mukaan rikoksista tuomitu elinkautis- ja kuolemanrangaistus voitiin muuttaa karkotukseksi Siperiaan. Aluksi se koski vain miehiä, mutta 1848 alkaen myös naisia. Autonomisen Suomen tuomituilla oli sama mahdollisuus. Näin tapahtui muun muassa Härmän häjyjen **Matti Haapojan** tapauksessa.

Hän itse anoi elinkautisvan-

keuden muuttamista karkotukseksi Siperiaan.

Myös pienemmistä rikoksista tuomitut saivat vaihtaa vankeusrangaistuksensa karkotukseksi Siperiaan, jolloin sallittiin ottaa perhe mukaan, eikä karkotukseen sisältynyt pakko-työvuosia. He saattoivat ryhtyä tai joutua vaikkapa kullankaivajiksi. Lisäksi oli myös poliittisista syistä karkotettuja. Näiden mukana myös tuleva presidentti **Per Edvin Svinhufvud**, joka kertomusten mukaan eli perheineen varsin mukavaa elämää ilman työvelvoitetta.

Arviolta 4000 suomalaista muutti autonomian aikaan Siperiaan. Heistä yli 800 oli rikoksista tuomittuja. On arvioitu, että kaikkiaan vuosittain karkotettiin Siperiaan 20 000. Vuosisadan vaihteessa, kun Venäjällä elettiin poliittisten levottomuuksien aikaa, heitä oli samanaikaisesti 500 000. Siperiaan karkotukset olivat osa työvoima- ja asutuspolitiikkaa Siperian luonnonrikkauksien hyödyntämiseksi. Vuonna 1814 Uralilta käynnistynyt ja sieltä eri puolille Siperiaa laajentunut kullankaivu tarvisi satoja tuhansia kullankaivajia ja muita työläisiä.

Kun maaorjuus lakkautettiin 1861, sai 23 miljoonaa ihmistä vapautensa. Jo ennen vapautusta karkasi maaorjia kaivostöihin ja kullankaivuun. Aateliset maaorjanomistajat vastustivat kullankaivua juuri siksi, että heidän maaorjiansa karkasi kaivoksiin kullankaivuun laajan Siperian äärettömiin erämaihin, joista heitä oli vaikea saada kiinni.

Kaukoidän Amurinmaalle Kiinan rajalle hankittiin kullankaivuun venäläisten pakkotyövankeiden lisäksi myös rajan takaa Kiinan Mantšuriasta pakkotyövankeja, kerjäläisiä, kulkureita ja epäsosiaalista vä-

Maisemat voisivat olla vaikka Lapista, mutta pitkävärtiset lapiot kertovat, että kullankaivajia jostakin Venäjältä.

keä. Mantšuria oli Kiinalle Venäjän Siperian kaltainen karkotuspaikka. Raskas kurinalainen työ ei heitä miellyttänyt ja suuri osa karkasi erämaihin. Siellä he muodostivat rosvojoukkoja, jotka tekivät ryöstöretkiä myös kullankaivajaleireihin. Heitä kutsuttiin hunghuuseiksi.

Myös Suomessa hunghuusit tulivat tunnetuiksi, kun heitä tuotiin Helsinkiin 1916 merilinnostustöihin. Ruotsalainen lehtimies **Harald Hallén** kirjoitti: ”He olivat raakaa ja villiä kansaa, söivät matoja, rottia sekä varastivat

koiria ja kissoja samaan tarkoitukseen muodostuen kauhuksi ja vaivaksi suomalaisille. Lopulta heidät lähetettiin tiehensä”.

Neuvostoliiton ajan pakkotyövankeja

Kun tullaan Stalinin Neuvostoliiton aikaan, Siperia oli yhä enenemässä määrin poliittisten vankien rangaistus- ja karkotuspaikka. Poliittisten vankien Gulag-leirejä tai ”vankileirien saaristoa”, kuten venäläinen **Alexandr Solženitsyn** niitä nimitti, oli eri puolilla maata. Neuvostoliiton aikana kullankaivun päätuotantoalueiksi muodostuneet Jakutia ja Magadanin alueet olivat keskeisiä karkotuspaikkoja. Niitä on kuvannut venäläinen **Varlam Šalamov** kirjassaan *Kolyman kertomuksia*, jonka pohjalta tehty 12-osainen TV-sarja on näytetty Suomenkin televisiossa.

1930-luvun loppupuolella alueelle karkotettiin myös suomensukuisia inkeriläisiä Neuvosto-Karjalasta epäluotettavina ”kansanvihollisina”. Tavatessani heitä ja heidän jälkeläisiään Jakutskissa, he kertoivat elämästään ja työstään tinakaivoksissa ja kullankaivussa. Kertomukset olivat karmaisevia työolosuhteista ja asumisesta ikiroutaan jokitörmään kaiverretuissa asuinluolissa.

Jakutskissa 1997 tapaaminen inkeriläisten kanssa. Vanhimmat osasivat vielä karjalan kieltä ja muistivat 60 vuoden takaisen karkotuksen Neuvosto-Karjalasta.

Kullankaivu keskittyi suuryhtiöiden käsiin

Tsaari-Venäjän talous oli hyvin keskittynyttä aateliston sekä tsaarien sotapäälliköiden ja muiden suosikkien varaan. Myös kullankaivu 1800-luvun loppupuolella siirtyi monilla alueilla suurelta osin taloudellisen ja poliittisenkin eliitin omistamille yrityksille. Jakutiassa Lena-joella ja muuallakin Venäjällä toiminut Lena Goldfields -yhtiön omistajina oli ulkomaalaisten sijoittajien lisäksi myös tsaariperheen jäseniä. Tällaiset yhtiöt olivat suhteidensa vuoksi luonnollisesti vahvoilla, kun myönnettiin uusia kaivulupia.

Venäjän kullankaivun käynnistäjän tsaari **Pietari Suuren** ajoilta asti yksityishenkilöiden kullankaivu oli sallittua, mutta edellä todetuista syistä suuri osa kullankaivusta tuli suuryhtiöiden toiminnaksi. Kullankaivajista tuli suuryhtiöiden palkkatyöläisiä.

Myös Ivalojoen kultaryntäyksen alkuvuosina venäläiset suuryhtiöt pyrkivät tsaarin virkamiesten avustuksella saamaan jopa yksinoikeuden, mutta huonolla menestyksellä.

Suurten kullankaivuyritysten työntekijöiden työolosuhteet olivat ankaria. Syntyi myös kapinoita, kuten Prospäkkärin edellisessä nu-

merossa kuvaamani Lena-joen massamurha.

Yksityishenkilötkin pääsivät apajille

Varsinkin 1800-luvulla etsittäessä ja käynnistettäessä uusia kaivualueita, yksityishenkilöt olivat avainasemassa. Mutta jos alue oli riittävän rikas ja riittävän laaja koneellistetulle kaivulle, tulivat suuret yhtiöt kuvioon. Kuitenkin esimerkiksi Amurinmaalla kullan-

kaivu pysyi pitkään pienten porukoiden ja yhtiöiden käsissä. Suomalaisillakin oli useita kaivalueita hallussaan.

Neuvostoliiton aikana sama tendenssi jatkui. Myös yksityisillä yrityksillä oli ainakin periaatteessa mahdollisuus harjoittaa kullankaivua. Yksityishenkilöiden kullankaivu oli mahdollista vuoteen 1954 saakka, jolloin se lakkautettiin, mutta 1992 uudelleen sallittiin, kunnes taas 1998 kiellettiin. Siitä alkaen on erityisesti Magadanin alueella tehty kovasti työtä, jotta yksityishenkilöiden kullankaivu taas sallittaisiin. Olen sitä tarkemmin kuvannut artikkelissani ”Yksityishenkilöiden kullankaivu Venäjällä”, joka on julkaistu Kultahippu.fi -sivustoilla.

Laitonta kullankaivua

Suuryhtiöitä suosiva lupapolitiikka ja valtiolle maksettava vero aiheutti luonnollisesti laitonta kullankaivua. Siperian ja Kaukoidän mittamattomilla erämailla, joissa lähin tie saattoi olla satojen, jopa tuhannen kilometrin päässä, kattava valvonta oli mahdotonta.

Toivo (edellisessä Prospäkkärissä virheellisesti Erkki) **Koiviston** kirjassa ”Suomalaista sisua villissä idässä” (Gummerus 1947) on valokuva sikäläisestä salakullankaivajasta ”hištšnikistä”. Koiviston kuvauksen mukaan hän on upottanut puroon tasapohjaisen kaukalon, johon hän on puilla likistänyt varpumaton alle säkkikankaan. Tähän kaukaloon ”taigan kulturetailija” kaataa löytämänsä kultapitoista soraa, jota kuokalla kaapii. Huuhtelussa raskas kultahiekka painuu varpumattoon ja säkkikanakaaseen.

Venäjän kielen sana hištšnik tarkoittaa petoa. Salakullankaivajat liikkuiivat salaa ja välttelivät ihmisiä niin kuin metsän pedot välttääkseen joutumasta kiinni. Laittomasta kullankaivusta saattoi saada jopa kuolemantuomion.

Laitonta kullankaivua tapahtuu edelleenkin. Jakutian pohjoisosissa on minullakin ollut mahdollisuus tutustua poromiesten pienimuotoiseen luvattomaan lapiokaivuun, jota satunnaisesti harjoitettiin, kun porohommat ja

Salakullankaivajasta ”hištšnik”.

keskikesän ikiroudan sulaminen salli. Kaivu oli kuitenkin satunnaista harrastusta. Helikopteri on hallitseva kuljetusväline ja niistä niin salakalastajat kuin -kullankaivajat voidaan hyvin havaita, joten helikopterin äänen kuultua on piilouduttava.

Kun yksityishenkilöiden kullankaivu- oikeutta on pyritty saamaan takaisin, perusteina on sosiaali- ja aluetaloudellisten perusteiden lisäksi käytetty sitä, että siten voidaan vähentää laitonta kullankaivua ja kullon salakuljetusta Kiinaan valtioveron välttämiseksi.

Kullankaivu mullisti Siperian elämän

Venäläinen **Leonid Šinkarjov** kirjoittaa kirjassaan ”Siperia – historian hämärästä tulevaisuuden haasteisiin (Yhteistyö 1980): ”Siperialaisen syrjäseutujen rauhallinen ja tasatahtinen elämä rikkoontui äkillisesti 1830-luvulla. Kultakuume huojutti seudun kaupallis-teollisen elimistön rakennetta kuin maanjäristys ikään. Valtavat pääomat, ihmismassat, työporukat ja kulkurit nousivat kuin tulva-aalto yli vuorien ja metsien kohti korpiseutujen pikkupuroja huuhtomaan puisissa kouruissa hiekkaa, kään-

Maata nostetaan vinssillä ikiroutaan kaivetusta maanalaisesta kaivannosta.

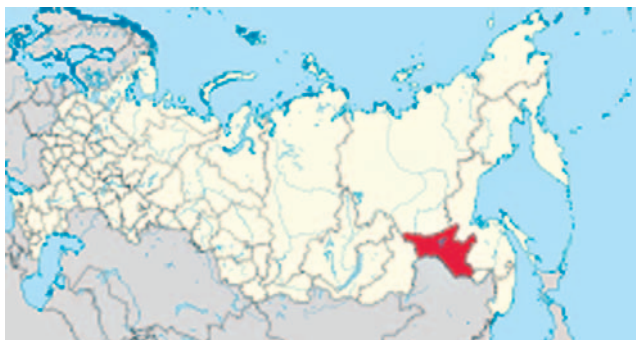
tämään rantakiviä, hakkaamaan hakuilla ja lapioilla Pohjolan maaperää. Nämä ihmiset kulivat taigan ristiin rastiin koettaen vallata ”oman” paikkansa. Ja monesti he tarttuivat riivostuneina toisiaan kurkusta ja ampuivat pysyillä toisiaan”.

Šinkarjov jatkaa: ”Kultainen aika jätti Siperian historiaan surullisia sivuja, jotka kertovat, mitä häikäilemättömimmistä luonnonrikkauksien tuhlauksesta. Suurkapitalistit, tsaarin uskotut, paikalliset yksityisyritykset ja ulkomaiset onnenonkijat kaikki kaivoivat Siperian kultaa, mutta vain siellä missä metallipitoisuus oli korkea. Pakkotyövängien työtä käytettiin laajasti ja raakalaismaisesti hyväksi”.

Kullankaivajien elämää Amurinmaassa

Kaukoidässä Kiinan rajalla sijaitsevan Amurin

alueen eli Amurinmaan kullankaivajien elämästä on suomenkin kielellä saatavilla kuvauksia. Kullankaivaja Toivo Koivisto kirjoitti jo edellä mainitun kirjan lisäksi myös ”Seikkailuja villissä idässä” (Gummerus 1929). Lisäksi suomalainen **F.H.B. Lagus** kirjoitti suomalaisten elämästä ja myös kullankaivusta kirjassaan ”Amurinmaan retki” (WSOY 1925).

Nykyinen Amurin oblasti. Kooltaan hieman Suomea suurempi. 1800-luvulla Amurinmaalla tarkoitettiin huomattavasti suurempaa aluetta.

Amurinmaalle muutti aivan vapaaehtoisesti 1860-luvun lopulla myös suomalaisia. Kun alue oli 1858 siirtynyt Kiinalta Venäjälle, sinne tarvittiin venäläistä asutusta. Autonomisen Suomenkin asukkaat kelpasivat. Nälkävuosien ja Ivalojoen kultaryntäyksen aikoihin muutti sinne ainakin kaksi yli 20 hengen ryhmää ja myöhemmin pienempiä ryhmiä ja yksittäisiä henkilöitä. **Fridolf Höökin** johtaman ryhmän aikomus oli perustaa omavaraistalouteen perustuva utopiyhteisö. Kun se epäonnistui ja hajosi, osa ryhmästä jäi alueelle kullankaivajiksi, samoin osa muistakin tulijoista. Alueella oli jo ennestään lukuisia suomalaisia, monet keskeisissä hallintotehtävissä, jopa kuvernöörinä ja kaupunginjohtajina. Koiviston ja Laguksen

kirjat kertovat juuri näistä tapahtumista.

Amurin alue osoittautui hyvin rikkaaksi huuhtontakulta-alueeksi. Työvoimaksi värvättiin venäläisten pakkotyövängien ja karkotettujen lisäksi myös etelärajan takaisesta Mantšuriasta kiinalaisia rangaistusvankeja, kuten edellä on jo kerrottu. Alueelle oli palkattu jo alun pitäen 16 000 kasakkaakin järjestyksenpitoon.

Kullankaivuun osallistui siis melkoisen sekalaista porukkaa. Oli tappoja ja ryöstöjä. Ainakin edellä mainittujen kirjojen mukaan suomalaiset toimivat kullankaivuyhteisöissä järjestyksenpitäjinä ja merkittävässä tehtävässä työjohtajina.

Laguksen kertomaa

Suomalaiset uudisasukkaat tunnettiin kokeineiksi, erämaan elämää tunteviksi ja ennen kaikkea rehellisiksi miehiksi. Alueen hallintomiehet, joista monet olivat suomalaisia, palkkasivat maanmiehiään johtamaan suuria retkikuntia erämaahan etsimään kultaa. Retken johtajat saivat valita työmiehensä useamman kymmenen hengen retkikunniksi. Useimmat olivat karkotettuja pahantekijöitä. Kaikki olivat varustettuja aseilla ja ampumatarvikkeilla erämaan petojen ja rosvojen varalta. Jopa sadan kilometrin ja pitemmänkin taipaleen jälkeen ryhdyttiin koevaskaamaan puroja. Löydetty kultamuruset säilytettiin huolellisesti neulotuisa nahkaisissa pusseissa.

Syksyllä palattiin alueen pääkaupunkiin Vladivostokiin. Siellä kesän kultasaalis vietiin hallituksen edustajille, jotka ottivat neljäsosan saaliista korvauksena retkikunnalle järjestetyistä tarvikkeista, hevosista jne. Senkin jälkeen retkikunnan jäsenille saattoi jäädä melkoisen hyvä palkka kesän työstä.

Lagus kertoo myös suomalaisesta **Shoultzista**, joka oli ollut johtamassa Moskovan pankkiholveihin hevosilla vietyä kultasaalisuomaa. Siperian rautatietä ei vielä 1800-luvulla ollut rakennettu. Kultra pantiin pieniin säkkeihin, jotka huolellisen tarkasti ommeltiin kiinni. Kultaa sisältävä säkki pantiin tiiviisti tehtyyn

tammiseen tynnyriin, joka oli varustettu lujilla rautaisilla vanteilla. Tynnyrit suljettiin sineiteillä. Tynnyrivanteista kiinnitettiin rautaiset kiinnitysruuvit vankkurien akseleihin. Kuljetusta seurasi sotaväen osasto, joka voi pitää puoliaan suuriakin rosvojoukkoja vastaan. Matka kesti kuukausia, olihan matkaa 12 000 kilometriä.

Paluu syksyllä erämaista kaupunkiin

Lagus kertoo myös kullankaivajien paluusta syksyllä kultaleireiltään asutuksen pariin. Kun huomattava osa kullankaivajista oli poikamiehiä ilman omaisia ainakaan Amurilla, tai entisinä pahantekijöinä rangaistusvankeja tai karkotettuja, ei rahojen säästäminen vanhuuden päivien turvaksi tai oman kodin rakentamiseksi johtunut näiden pahantekijöiden mieleenkään. Rahat polttivat taskuissa ja ne oli hävitettävä hurjalla mässäyksellä.

Joka syksy saivat kaupungin asukkaat nähdä kullankaivajien kaupunkiin saapumisen tulijaiskemukset ja tiesivät, että siitä seuraisi turmeluneiden hurjimusten villitty remuaminen. Kullankaivajat marssivat pitkin kaupungin katuja pirskotellen shampanjaa kaduille tarkastellen taloja, mikä parhaiten sopisi juhlanviettopaikaksi. Turhaa olisi asukkaiden ollut kieltää juhlaa haluavilta huoneistoista, sillä kokemuksesta tiedettiin, että kaivajat olisivat kummin tulleet väkivieraina mellastamaan. Asukkaat itse vapaaehtoisesti tyhjensivät huoneiston huonekaluista ja omaisuudesta.

Kun sopivan suuri huoneisto oli löydetty, vielä mahdollisesti jäljelle jääneet huonekalut poistettiin. Isoimpaan huoneeseen tehtiin rakennelma. Keskelle asetettiin suurin saatavissa oleva pöytä, sen päälle asetettiin seuraavaksi suurin ja sen päälle seuraava jne. Siitä syntyi ylöspäin suippeneva pöytien torni. Juhlatilaisuuteen oli hankittu laatikoittain parhaita ranskalaisia shampanjouja, Burgundilais- ja Bordeaux-viinejä jne. Kaukoidässä niitten hinta luonnollisesti oli melkoinen, mutta Tyynen valta-

meren satamista helposti saatavissa. Pullot asetettiin tornissa oleville kaikille pöydille alhaalta ylös saakka.

Viinipulloihin ei muuten koskettu. Juhlatarjoilua varten tuotiin lisäksi tynnyreittäin konjakkia ja paloviinaa. Niitä nautittiin alkajaisiksi, kunnes alkoi illan päätapahtuma, urheilukilpailu. Vuoron perään kukin sai rautatangon, jolla sai lyödä viinipullotornia. Saavutuksista pidettiin kirjaa, sikäli kun kirjanpitäjä päihtymykseltään kykeni. Hän, joka sai eniten pulloja rikki lyönnillään, oli voittaja. Kilpailu jatkui niin kauan, kunnes viimeinenkin viinipullo oli saatu rikottua. Lattia lainehti rikottujen pullojen sisällöstä ja lasinsiruista. Tarina ei kerro, mikä oli voittajan palkinto.

Lagus toteaa, että kalliiden eurooppalaisten viinien ja samppanjan tuhoaminen ei suinkaan johtunut niiden tuhoamisesta raittiusinossa, vaan siitä, että kerrankin sai vapaasti ja omalla kustannuksellaan tyydyttää mielessään palavaa huligaanin hävityshalua. Kyseessähän oli venäläisiä pahantekijöitä, jotka murhien ja rosvoamisen tähden olivat Itä-Siperiaan asti karkotettuja, yhteiskunnalle vaarallisia henkilöitä, kuvaa Lagus kirjassaan.

Juhlat jatkuivat väkiviinan ja konjakin avulla. Yhtäkään viinipulloa ei ollut avattu, puhumattakaan juotu. Mutta kaivukauden päättäjäisten viinijuhlat oli pidetty.

Salakuljetus Kiinaan

Venäjän ja myöhemmin Neuvostoliitonkin lakien mukaan kulta oli ”strateginen mineraali”, jonka vuoksi saatu kulta piti luovuttaa valtiolle ja maksaa veroa. Näinhän oli Suomessakin Ivalojoen ryntäyksen aikaan.

Varsinkin itäisessä Siperiassa ja Kaukoidässä oli Kiina tärkeä salakuljetuskohde. Laillisetkin yhtiöt pyrkivät viemään osan saaliista sinne verojen välttämiseksi. Työntekijät varastivat yhtiöltään joittenkin arvioiden mukaan jopa 10 prosenttia kokonaistuotantomäärästä. Se piti saada kau-

paksi. Myös salakullankaivajien piti saada myytyä tuloksensa. Kiinaan päättyi tonneittain laittomasti kultaa.

Venäläinen kirjailija **Anton Tšehov** kertoo kirjassaan ”Sahalin” matkastaan 1890 silloisen Amurinmaan kautta, miten hän tapasi siellä useita kullan salakuljettajia, jotka eivät salanneet ammattiaan, vaan kertoivat ylpeinä, että heidän isänsäkin olivat salakuljettajia. Tšehov kertoo myös papista, joka ”kulki silkkikauhtanassa ja harrasti hengellisen kutsumatyönsä ohessa kullan salakauppaa”.

Salakuljetus jatkuu edelleen. Kun yksityishenkilöiden kullankaivuoikeutta on 1990-luvulta alkaen vaadittu palautettavaksi, on aluetaloudellisten perusteluiden lisäksi käytetty myös sitä, että salakullankaivajien kulta laillistettaisiin eikä sitä tarvitsisi salakuljettaa maasta pois, käytännössä Kiinaan. Olen tätä aihetta kuvannut Kultahippu.fi -sivustolle artikkelisani ”Yksityishenkilöiden kullankaivu Venäjällä”.

Kullankaivajien elämänpiiriin varsinkin Siperiassa ja Kaukoidässä kuului Kiina ja kiinalaiset. Kiinan raja-alueiden lisäksi kiinalaisia työskenteli myös muilla Siperian ja Kaukoidän alueilla. Heidän kerrotaan toimineen myös rik-

Kiinalaisia kaivajia puuvaskooleineen Amurinmaalla.

kureina, kun venäläisillä työläisillä oli työtaisteluita yhtiöitään vastaan. Kiina ja kiinalaiset olivat sekä mahdollisuus että uhka.

Tarinoita muilta alueilta

Amurinmaan kohtalaisen yksityiskohtaisten kuvausten lisäksi löytyy joitakin yksittäisten tapahtumien kuvauksia.

- Tomskin alueella Keski-Siperiassa ns. vanhauskoinen **Jegor Lesny** löysi purokultaa 1800-luvun alkupuolella samoihin aikoihin, kun Uralin kulta löydettiin. Hän halusi salata sen, jotta ei seuraisi synnillistä kultaryntäystä. Tieto kuitenkin levisi ja häneltä yritettiin puristaa tieto löytöpaikasta, mutta hän pysyi tiukana eikä halunnut paljastaa. Hänet löydettiin kuristettuna. Syynä tappoon oli joko se, että hän ei suostunut kertomaan ja keinot olivat liian rajut. Tai hänestä saatiin tieto ulos ja varmistettiin, että ei kertoisi muille.

- Venäjän suurimman, 36-kiloisen isommuksen Uralilta 1842 löytänyt **Nikofor Sjutkin** sai löydöstään melkoisen summan ruplia. Sortui viinaan ja kuoli siihen parin vuoden kuluttua. Kulta- ja muu äkkirikastuminen ei aina tuota onnea.

- Kun syksyllä palattiin kaupunkeihin, rikollisjoukkojen tekemät kaivajien saaliiden ryöstöt olivat tavanomaisia. Siksi paikalliset viranomaiset joutuivat järjestämään paluun 30–100 miehen ryhmissä ja niiden vartiointi tapahtui kasakkaosastojen avulla. Kasakat olivat keskeisiä järjestyksenpitäjiä.

- Historiallisesti vodka on kuulunut venäläiseen elämään. Kullankaivajien luonnollisia ystäviä kaukana erämaassa olivat viinatrokarit. Palatessaan takaisin kultamailta trokarit veivät mukanaan votkasta maksetun, tai varastetun kullan ja myivät laittomasti Kiinaan.

- Jenisen rannalla sijaitseva nykyinen miljoonakaupunki Krasnojarsk oli alun pitäen pieni Siperian kasakoiden keskus ja linnoituskaupun-

ki. Jenisein kulturalöydöt kasvattivat kaupunkia ja siitä muodostui alueen keskuskaupunki. Kerrotaan, että Krasnojarskissa asunut kulta-yhtiön omistaja **Mjasnikov** painatti käyntikorttinsa kullasta. Krasnojarskissa asui myös muuan **Masharov**-niminen, joka sai liikanimen Taigan Napoleon mahtipontisen esiintymisensä vuoksi. Hän omisti yli 100 kulta-alueita. Masharov rakensi Siperian taigaan suuren asuinlinnan, jonka sisällä oli jopa lämmitettävä kasvihuone, jossa hän kasvatti muun muassa ananaksia. Ylellinen elämä jatkui, vaikka kulta-alueet köyhtyivät. Niinpä hän kuoli rutiköyhänä

- Siperialainen journalisti **I. Angarski** kuvasi 1889 Jakutian Lena-joen Vitim-kullankaivuaalueen elämää seuraavasti. Vitim oli äärimmäisen erityinen kaupunki, koska se perustui kullankaivuun ja siihen liittyvään prostituutioon, alkoholin salamyyntiin ja kullan varastamiseen. Kulta ja veri sekoittuivat toisiinsa. Koko kaupunki oli kuin yksi kapakka. Oli peliluolia. Pitkään erämaassa eläneet kaivajat olivat hullaantuneet rajuun ilonpitoon ja moni menetti muutamassa päivässä menneenä kesänä kovalla työllä hankitun omaisuutensa. Ihmishengellä ei ollut arvoa ja Lena-joki kuljetti tusinoittain tapettujen ruumiita.

- Kirjailija **V.Ya. Shiskov** (1873–1945) kertoo novellissaan syksyn päivästä, kun kullankaivajat palasivat kaivoksiltaan kaupunkiin ja juopottelivat jokirannassa, putoilivat jokeen. Aamulla löytyy 18 ruumista kadulta ja pensakoista. Sairaalassa oli 8 pahasti haavoittunutta, 33 oli putkassa. Paikalliset asukkaat luonnollisesti käyttivät hyväksi kultarikkaiden ja juopuneiden tilaa ja hekin pääsivät hyödyntämään kultaryntäystä.

- Elämä oli värikästä, joten suomalainen tutkimusmatkailija **Kai Donner** kuvaa, miten Jenisei-joen kullankaivun loistokaudelta ovat peräisin ”syntisten kullankaivajien sielujensa pelastamiseksi rakennuttamat lukemattomat valkoiset ja kultakupiset kirkot”.

KARUOJAN kömmätin katon uusiminen

Liiton Karuojan kaivupaikalla Lemmenjoella olevan kevytrakenteisen majoitteen, Harakkapesän, katto on vuosien saatossa ottanut itsensä. Katon pintaratkaisuksi vuonna 2005 valittu lainapeite on kussut alleen, eikä kolmen vuoden takaiset parhaiden kultamiesperinteiden mukaiset ilmastointiteippi- ja kevytpeiteratkaisut ole ihmeparantaneet kattorakenteiden kostumista.

Liitto on toimittanut paikalle remonttitarpeet katon kunnostamiseksi ihmiskelpoiseksi.

Jonakin kaivospiirien raukeamisen 30.6. 2020 jälkeisenä päivänä, lauantain klo 17:00 ja sunnuntain klo 22:00 välisenä aikana, kun sää on pilvipoutainen, lämpötila $+13^{\circ}\text{C}$ - $+16^{\circ}\text{C}$, ilman suhteellinen kosteus $< 33\%$, auringon haitallisen UV-säteilyn indeksin arvo alle 3 ja alle 2,3 m/s tuuli käy leppeästi länsi-

lounaasta voitaisiin pitää Karuojalla katon purku- ja paikalleenpätkimistalkoot.

Soitelkaa kun vaikuttaa siltä, että sääolosuhteet olisivat kattoremontille otolliset:

MULLIS'

p: 040 774 6773

Seppo J. Partanen sai aikanaan **Lasse Kockilta** kopionipun koneella kirjoitetusta haastattelusta. Kopionippu oli tuskallisen huono, eikä siinä ollut mitään muuta kiinnekohtaa kuin alkulehdelle kirjattu päivämäärä ja paikkakunta Vuotso.

Haastattelun alkuperä jäi vaivaamaan Lapin kullankaivun historiaa Suomen matkailuliiton julkaisupäällikkönä tutkinutta Partasta ja hän yritti vuosikausia jäljittää alkuperäistä käsikirjoitusta GTK:n ja Kultamuseon vanhoja mappeja ja arkistoja penkoessaan.

Haastattelupaikaksi Partanen arvasi **Virtasen** veljesten 183-gramman isomushippulöydön myötä 16 miljoonan markan määrärahalta, joka geologien keskuudessa kulki "ison rahan" nimellä, vuonna 1951 perustetun GTK:n Vuotson tukikohdan. GTK:n viestinnässä ja tietopalvelussa kivimuseon hoitajana elämäntyönsä tehneen **Pentti Karhusen** ehdotuksesta Partanen soitti **Sauli Valkamalle**. Valkama oli työuransa aikana toiminut GTK:n Vuotson tukikohdan talonmiehenä, ja osasi heti kertoa Partaselle, että haastattelun tekijä ei voi olla kukaan muu kuin **Saarisén Ville**.

Vilho "Ville" Saarinen oli GTK:n maaperäosaston osastopäällikkö **Esa Hyypän** pitkäaikainen tutkimusassistentti, joka teki pitkän työuran GTK:n maaperään liittyvien tutkimuksien maastotyönjohtajana. Useat näistä tutkimushankkeista liittyivät kiinteästi Lapin huuhtontakullan esiintymiin. Saarisén käsialaa oli mm. vuonna 1985 koottu ammattikullankaivajien käyttöön tarkoitettu 65 näytteen vertailunäytekokoelma. Pääosa näytekokoelman mineraalinäytteistä oli kerätty **Risto Vehviläisen** Sotajoen koneelliselta kultahuuhtomolta.

Karttoja ja työpiirroksia, joihin haastattelussa viitataan, eivät Partanen ja Karhusen valitettavasti löytäneet, mutta voi todeta Seppo J. Partasen ja Pentti Karhusen tehneen todellisen kulttuuriteon penkoessaan Ville Saarisén mustakantiset työkirjat esille GTK:n Otanie-

Ville Saarinen Kopsusojalla.

men historiallisten dokumenttien arkiston pelitakaapeista. Onhan yleisesti tiedossa kuinka tunteettomasti isoissa organisaatioissa suhtaudutaan vähäpätöiseksi koettuun aineistoon esimerkiksi toimipaikan muuton yhteydessä.

Seppo J. Partanen puhtaaksikirjoitti käsin kirjoitetun haastattelun helmikuussa 2007. Teksti on tarkastettu alkuperäisestä työkirjasta ja sitä on kevyesti stilisoitu.

Partanen on julkaissut tekstin kokonaisuudessaan ylläpitämällään Lapin kullankaivun tietosivustolla www.kultahippu.fi.

Haastattelumuistiinpanot ovat yhteensä 17 sivua, joten Prospäkkäri julkaisee ne kolmessa osassa. Nyt julkaistava ensimmäinen osa päättyy Pahanojan pamauksen jälkeiseen kesään 1948, jolloin Lemmenjoen uusilta kulta-alueilta alkoi kantautua huhuja siellä kaivetuista omaisuuksista.

Heikki Kokon haastattelu

1
OSA

Vuotso 11.5.1955

Heikki Akseli Kokko, synt. Muhoksen kirkonkylässä 1915, 7. syysk. Haastattelu häneltä henkilökohtaisesti. Tuli Petsamoon tierakennustoihin 1934, missä oli näissä töissä 2 vuotta. Sai noin 80:- mk päivässä. Puolangelta kohtaisin oleva **Augusti Seppänen** oli Kokon kaverina, oli jo aikaisemmin huuhtonut kultaa. Hänen kanssaan Kokko päätti lähteä kullan etsintään elok. 1936.

He menivät aluksi Luttojoelle (Jänkäkaivanto), kartalla n:o 1, antoi noin 30 g viikossa, kuutiolle tuli noin 0,5 g. Leikkauksessa pinnassa 60 cm turvetta, sitten tuli 30–40 cm hyvin pestyä soraa, paljon kvartsia, ei juuri yhtään rautakiveä, pohjaan ei menty, kulta heikkeni ja hienoni alas päin, kulta ei erikoisemmin kulunut, mutta lehtimäistä noin 2–3 mm läpimitaten, ei yhtään sekahippua, ei ruostetta sorassa.

Sen jälkeen siirtyivät ylemmäksi jokivartta (kartalla n:o 2) paksulle sorapankille, joka alkoi noin 2 m joesta, pohja tuntematon. Noin 80 sangollisesta tulee gramma kultaa. Tämä oli vanha kaivanto, jota jatkettiin noin 80 cm syvyyteen. Kulta alkoi heti pinnasta ja jatkui tasaisesti, mutta tuli hienommaksi alaspäin. Sora ei ollut yhtä peseytynyttä kuin n:o 1:ssä; luja tumma sora, kivet hyvin pyöreitä, savea ei ollut eikä rautakiveä, ei ruostetta. Kulta aika kulunut, pyöreähköä, hiput keskim. noin 1,5 mm. Huuhdonta jatkui n. 2 viikkoa.

Huuhdonta ei niillä välineillä kannattanut. **Väinö Mäki** kaivoi paikalla 1936, -37 ja -38 keväisin. Hän sai jotenkin kannattavasti kultaa, koska pankissa oli rikkaampiakin silmäkeitä. Paikalla myöhemmin kaivettu vain tilapäisesti (turistit).

Heikki Kokko. Kuva: Kultamuseon kokoelmat

Paikka n:o 3 kartalla on vanha paikka viime vuosisadan lopulta n. 50 m joesta ja n. 10 m joen pinnasta. Kalliokaivanto, n. 20–30 cm huuhdottua soraa pinnalla. Särkynyttä lujaa kalliota, jota on louhittu n. 20 cm syvälle. Kulta karkeaa, kulunut pyöreähköä, pienimmät n. 1/4 g, puhdasta, ei rautakiviä. Suurimmat hiput 10,5 g, Kokolla isoin 1,5 gr, ei sekahippua. Kokko kaiveli vain laitamia, entisiä pohjia.

Paikalla olevaan pikkujärveen laskeva puro ei antanut kullan merkkejä.

N:ro 4 kartalla. Aloitettu jo viime vuosisadan lopussa. Ruosteista soraa 30–40 cm, sitten ruosteinen rusukallio, jota louhittiin n. 30 cm, jonka jälkeen kulta hienoni ja tuli kannattamattomaksi. Kulta ruosteista, kulunut, pyöreähköä ja karkeata. Kokko ja Seppänen koelivat paikalla 1936 kesällä, mutta huonoin tuloksin. Kultaa esiintyy hyvin paikkulaisesti

etupäässä kivien kosteikossa. Tällaisesta paikasta väitti Törmäsestä kotoisin oleva (elää vielä Törmäessä, n. 60 vuot.) **Eevert Kiviniemi** kesäkuun alussa 1935 löytäneensä suuren hippun (395 g), joka oli hyvin ruosteinen ja melko kulunut. Kokko ei usko tarinaa vaan väittää sen löydetyn Kuivakurulta, missä Kiviniemi kaivoi koko talven 1934–35 (kaikkiaan 8 törmäsläistä, **Reino Lehtinen** mukana). Kulusta tehty analyysi viittaa myös Kuivakurulle.

Luton itäiseltä haaralta saatu vain merkkejä. Siellä oli suuri Prospektorin kämpä, jonka tullipäällikkö Pohjola vei Rovaniemelle ja teki taloksi. Luttojoelta ei ole tiettävästi muualta suuremmassa määrin kaivettu (katso Peroniuksen päiväkirjaa). Kokko ja Seppänen siirtyivät lokakuun alussa 1936 Laaniojalle (paikka n:o 5, jossa oli pieni monttu). Paikka n. 2 m joesta, joesta matkaa n. 30 m. Paikassa oli 70–80 cm pinnassa karkea soraa, jossa oli vain hen-

gettömät merkit, mutta soran alla tuli ”lahokallio”, joka pölähti vaalealle. Heti tämän päällä n. 20 cm syvyyteen oli karkeaa kultaa, 1/4–7,5 g hippuja. Kultra soikeahkoa, ei pyöreähköä kullmiltaan, muistutti hiukan Morgamin kultaa, ei ollut ruosteista, rautakiviä ei ollut. Saalis oli 380 g noin 70 kuutiosta. Kultra loppui sivuille hyvin jyrkästi.

Paikka 6, Laanioja **Anttilan** kaivos. Paikka Kokolle tuntematon. Kalliokaivos. Soraa 20–30 cm kallion päällä. Kaivos on ollut rikas, Alla kova kallio, jonka päällä kultra. Kultra hienompaa kuin paikassa 5 ja litistynyttä, ei rautakiveä.

Paikka 7. **Max Peronius** kaivoi vv.1939–40 heti edellisen alapuolelta lapiopistoisen jängän alta 120–130 cm syvälle soraa ja kalliota ja rännitti kaiken. (**Tauno Virtanen** tietää tarkemmin). Kultra tuli yhteensä n. 800 gr. Karkeaa, kulunutta.

Suurin Suomesta löytynyt kultahippu, 392,9 g. Löytäjä Eevert Kiviniemi 1935. Kuva: Pekka Virtanen, GTK

Hartikaisen kaivos Laaniojan varrella. Kuva: Emil Sarlin, GTK, 1902. Vanhatkuvat nro 2422

Paikka 8. **Korhonen** ja **Pellinen** kaivoivat 1935 kesällä. Soraa 0,5–1,5 m, paksuin ojan puolella, kulta pinnassa hienoa, rännitettiin kalliopohjaan päältä n. 50 cm soraa. Kulta karkeahkoa, saalis mainitulta kesältä 1050 g kolmen miehen osalle. Karkein hippu 47–48 g.

Paikka 9. Rakkamainen rinne, pehmeää maata, jyrkkä rinne, kaivettu enimmäkseen välirauhan aikana (tietymiehet). Kulta karkeaa kulumatonta, suurin hippu 23 gr. Ei sekahippuja, kulta puhdasta.

Paikka 10. Kulta niukasti sorassa ja kallion päällä. Päiväsaalis n. 1,5 g, kulta hienoa.

Paikka 11, kalliokaivanto, vanha kaivos, joka on Peroniuksen mukaan ollut rikas ja huuhdottu kolmeen kertaan. Kaivoksen vastakkainen rinne on hienolouhikkoisempi ja jyrkempi. Sisältää vain hienoa kulta.

Alapuolella ennen Kaunisojaa on pienempiä kaivoksia, heti Prospektorin louhoksen kohdalla. Sieltä löysi mustalainen **Otto Långström** v. 1939 15 g hipun kallion päältä. Laaniojan (Laanilautanen vanhempi nimi) kulta muistuttaa Kokon mukaan enemmän kuin

missään muualla Morgamin rikkaimman paikan kulta, joskin on vähemmän kulunutta.

Kaunisojalla on saatu vain merkit.

Paikka 12. Pikku Hangasojan (Rönskönöja?) varrella tien itäpuolella. Reino Lehtinen kaivoi siellä 1937 kesällä ja rakensi sinne talon, joka myöhemmin siirrettiin Ivaloon. Päällä pestyä soraa noin 60–70 cm, jossa heikosti kulta, joka esiintyy alla kalliopohjan raoissa, hienonpuoleista. Lehtinen sai noin 300 g

runsaan kuukauden aikana.

Kakslauttasen ojassa merkit.

Paikka 13. Aukusti Seppänen kaivoi 1945 kolmena päivänä ja sai kahta miestä kohden 0,5 g. Tolosjoelta ei ole sanottavasti tehty muita etsintöjä.

Hangasojalta on saatu karkeata kulta 5–8 g hippuja, ei kovin kulunutta, rosoisia ja pyöreähköjä. Kaivettu läpikotaisin Kerkelän korkeudelta Tolosjoelle saakka. Kuivakuru kaivettu kokonaan. Aloitettu jo vanhaan aikaan. Myöhemmin 1920-luvulla kultayhtiö (katso asiakirjoja) yritti Kuivakurulla, mutta epäonnistui osaksi siitä syystä, että koneellista huuhdontaa ei saatu täysin onnistumaan. 1934 kevättalvella törmäseläiset kaivoivat Kuivakurulla menemällä runsaasti 2 m sora patjan alla kallion pohjaan ja saivat runsaasti kulta näin “onttaamalla”. Kulta oli kallion rihloissa. Kallion rakosora tuotiin ulos, sulatettiin lämmitetyllä vedellä ja vaskattiin. Kulta oli karkeaa. Tässä ryhmässä oli Eevert Kiviniemikin ja yleinen käsitys oli, että hän löysi täältä 395 g suuren hipun, vaikka väittää löytäneensä sen Lutolta. Hippu pitäisi olla nyt Oulussa Oulun Kultaseppä Oy:n joht. **Kärnän** hallussa.

Alun perin Kemi Oy osti hipun 27 000:- mk kauppahintaan ja lahjoitti myöhemmin eräälle kenraalille, jonka jäämistöstä Oulun Kulaseppä Oy on sen ostanut.

Pikku-Harrijoen suulta on aikoinaan huuhdottu kultaa. Tarkempia tietoja Kokolla ei ole. Pellinen ja Korhonen olivat kuivalla kurlalla 1945 syksyllä ja kaivoivat suuren kanavan yhtiön soraläjien lävitse ja kuivasivat paikallisen järven, jonka pohjassa ei ollut kultaa. Saivat yhteensä 6 g.

Sotajoki

Kokko lähti 1938 keväällä Sotajoelle tutkimusmatkalle ja rännitti päivän pari vanhojen kaivosten laitapaikkoja. Ensimmäisen kerran kaivoi vakinaisemmin Halvarinniemessä (lappalaiset sanovat Riitamukka). Kartalla paikka 14. Paikka on kahden kaivoksen välissä n 10 m pituinen pätkä, jossa on 3,5 x 2 m suuruinen järkäle. Pinnassa oli konglomeraattimaista ruosteen iskostamaa kovaa soraa, jota oli noin 0,5 m, joissa. ainoastaan oli kultaa, joka oli lehtikultaa ja ruosteista. Saalis oli 104,5 g, suurin hippu 3,5 g. Kuutiometrille tuli n. 2 gr. Kaivos oli 2,5 m joen pinnan yläpuolella ja joesta n. 30 m, joen länsirannalla. Soran alla oli vaa-leahkoa maata, kivet muuttuivat syvemmällä suuremmiksi. Maat olivat alla hyvin pehmeä ja kiviköyhempää kuin päällyssorassa, jotka osittain makasivat pehmeän alusmaan päällä. Pintakivet hyvin suuria. Pehmeässä alusmaassa hyvin heikkoja kullan merkkejä, jotka alaspäin yhä heikkenivät. Pohjakalliota ei paikalla karahkallakaan saavutettu. Kokko nimittää kerrostumaa vesihiekaksi.

P15. Tämän jälkeen Kokko meni Kellotapuliojalle, missä Purnumukasta kotoisin oleva **Isakki Valle** oli tehnyt koemonttuja. Kokko meni ylemmäksi vaaraan päin. Maa oli pestyä soraa, jossa oli hiukan 3–4 cm hematiittia. Kokko kaivoi n 2 viikkoa ja 20 m³. Leikkauksessa jatkui sora samanlaisena n 20 cm, jolloin tuli vastaan kurun pohjalla laho kallio. Kultaa oli

sorassa ja kalliassa, jossa viimeksimainitun päällä rikkain kulta Lahokalliota ei vaskattu. Kulta oli pyöreätä ja kulunutta, ei ruosteista. Pohja-juoni oli ruosteinen ja 12–13 m joen yläpuolella terassilla. Jokeen matkaa n. 40 m. Kokon kaivos oli 2,5 m pitkä. Kulta heikkeni ylöspäin. Kaivosta on ylöspäin ja kaikkiin suuntiin myöhemmin laajennettu. Kokko sai kaikkiaan n 140 g, joista yksi hippu painoi 61 gr. Tämä hippu oli sekahippu, n 2 cm läpimitaltaan ja alla olevan kuvan muotoinen.

Kokko sai 5,5 g hipun, joka ei ollut sekahippu, ja oli hyvin kulunut. Muut saivat myöhemmin 3 yli 10 gramman hippua. Kulta yleensä oli karkeaa. Mäki-Pappa sai Kokon alapuolelta yli 50 gr. Siellä, kaivoi myös **Etholenin** (maalari), joka sai 12 g hipun. Yhteensä tuli tästä alueesta kultaa (Kokon kulta mukaan luetuna) yli 300 grammaa Kokko arvioi pitoisuuden olleen yli 3 g kuutiolta. Sorat huuhdottiin jokirannassa. Sora oli pyöreä kivistä ja ei kovaa, sen lisäksi oli hiekkaa. Pohja oli kovaa kalliota.

Piirros n. 6 m leveä terassi, jossa kulta oli. Terassin yläpää putoaa jyrkästi alas n 4 m. Terassin päällä kulta heikkeni alaspäin joen juokseen suuntaan.

P16. 1939 alkukesästä Kokko meni Moberginjoelle, missä huuhtoi koko kesän. Hän kaivoi ensiksi kämpän yläpuolella olevan jängän alta. Kämpän on rakentanut Prospektor, joka kaivoi ojasta pohjoiseen n 500 m monttuja, ei tavattu juonia. Latvoilla kaivoivat ojan lähelle n 15 m pitkiä ja runsaan metrin levyisiä koemonttuja, mutta ovat kaikkialla pysähtyneet soraan. Tuloksesta ei tiedetä. Kokon ensimmäisessä paikassa pinnassa 50 cm turvetta, sitten soraa 60 cm, joka antoi n. 4 g päivässä, kuutiolle n 3,5 g. Kokko kaivoi tässä 2 kk. Tämän vähäkivisen kultasoran alla tuli tavallinen hiekka, jossa oli vain heikot merkit. Kokko kaivoi hiekkaa paikoin metrin, mutta ei päässyt pohjaan. Kultasora oli läpikotaisin samaa pitoisuutta. Kerroksessa oli runsaasti hematiittia, joka

Sotajoen laakso Halvarinniemen ja Pahaojan välillä. Alueelta on metsä aiemmin palanut. Kuva: Erkki Mikkola, GTK

oli rapautunutta. Tämä oli Moberginojalla varma kullan merkki. Kulta oli lehtimäistä ja heikosti kulunutta, suurin hippu 6,5 g, levymäinen. Tämä oli suurin hippu Sotajoelta. Sekarakeita ei löytynyt. Saalis n 180 gramma.

P17. Jänkäpaikka joen puristuskohdassa.

Kokko kaivoi tässä loppukesän. Kantoi soran sangolla veden vähyden takia. Leikkaus; turvetta 60 cm, sitten kultasoraa n 50 cm, jonka alla tuli rapakallion nokia säännöttömästi (Kokko: ikään kuin olisi joku repinyt). Kulta esiintyi vain sorassa, joka oli harmahtavaa hyvin köyhäkivistä, kivet pyöreitä, pääosa hiesumaista. Ilmeisesti samaa maata, jota tapasin 1948 Sotajoen kaivoksissa (**Hirvas Niilo** ja **Mäki**, ylioppilasmonttu). Kulta oli lehtikultaa kuten edellä, suurin hippu 0,8 g. Koko saalis noin 230 grammaa, kuutiolle n. 4,5 gr. Kajanto sai jatkamalla samaa paikkaa ylöspäin 1940 kesällä n.158 grammaa.

1940 kesällä Kokko jatkoi edellistä monttua rinnettä ylös n.1,5 kuukautta. Maat muuttuivat karkeasoraisemmiksi, paksuus 0,5 m, jonka alla laattoihin särkynyt rapautumaton kallio. Kulta sorassa, mutta eniten kallion raoissa. Kullan saanti huononi mutta tuli n 2,5 g/m³, kokonaismäärä n. 65 gr. Samana kesänä Kokko jatkoi alkuperäistä monttua, mutta uomassa jänkää ylös (vedenjuoksua ei ollut vielä tässä, vaan maat oli kannettava alaspäin). Jänkä oli melko tasainen. Kokko kaivoi jokeen nähden sen oikealla ”rannalla” eli pohjoispuolella, **Kajanto** vasemmalla ”rannalla”. Heidän väliinsä jäi n 3 m leveä kaista, jossa oli erilaiset ja antoi vain heikot merkit, vaikka kaista tutkittiin perusteellisesti. Tyhjän kaistan pituus n 15 m Kaistan molemmiin puoliin olevat montut oli n. 15 m pitkiä ja 2–3 m leveitä. Turvetta n 0,5 m, sen alla kultasoraa n 60–70 cm, jossa runsaasti rapautunutta hematiittia.

Kokko sai noin 250 g, josta kuutiolle n 4,5 g. Kajanto sai suunnilleen samassa suhteessa (katso edellä, Kajannon paras kesä Lapissa). Kulta loppui ylöspäin huonoihin merkkeihin ja alaspäin n 6 m korkean kallio-putoukseen. Putouksen alta ei löytynyt kannattavaa kultaa. Jängistä n 100 m itään kankaan reunaan tehtiin runsaasti koemonttuja, jotka antoivat rännitysmerkit, mutta veden puute esti varsinaisen kaivamisen. Jängän perältä kankaasta tuli samanlaiset hyvät merkit.

Sodan jälkeen vuonna 1945 Kokko

tuli jo kevätlumien aikana uudelleen Moberginojalle ja teki jängän ulkopuolelle terassille montun paikka 18 (rännitti paikallisella hetevedellä). Montun rakenne alla olevan piirroksen mukaisesti:

Paikka 18 piirros. Pieneksi särkynyt lujatöinen kalliopohja. Kalliolieueuoman täyte ruskeaa hiekkaa, jossa runsaasti rautakiviä. Kulta esiintyi hiekassa, paraiten ehkä kallion pohjassa. Kultahippuja oli myös puiden juuririhmojen päällä ”ilmassa”, siis aivan myöhään alas painuneina. Kulta huonosti kulunutta lehtimäistä ja kirkasta, pitoisuus kuten koko ajalla 960–970. Koko Kokon saalis montusta 280 g, kuutiolle n 8 gr. Suurimmat kaksi 0,9 grammaista. Ei sekahippuja, hyvin vähän pieniä platinahippuja. Granaatteja hyvin vähän.

Seuraavana kesänä 1946 Kokko saapui kevättälvella uudelleen Moberginojalle ja koetti

Heikki Kokko esittelee Morgamojan kultaa. Sitä on hänellä vaskoolissa 2 kiloa. Kuva: Jukka Pellinen

levittää edellistä kaivantoa maalle päin, mutta huonoin tuloksia. Kokeili myös jokea alaspäin samassa suunnassa, mutta ainoastaan heikoin merkein (rännittämällä päivässä 1 g ja hiukan yli).

Sitten Pellinen tuli Moberginojalle Sotajoen Ruotsalaispankilta (kaksi poikaa Ruotsista 1935 rännittivät montun ja saivat n 20 g. Siitä nimi). Huuhdonta aloitettiin pääuomasta siitä koilliseen 80 m kankaan kuivassa lieueuomassa, uoman leveys n 20 m ja syvyys n 2 m. Kangas nousi edelleen koilli-

seen ja pohjoiseen. Monttu tehtiin kuivan uoman keskelle, paikka 19. Montun leikkaus alla. Kultaa Pellinen ja Kokko saivat 280 g kuutiolle, lähes 4 g.

Paikka 19 piirros. Kultahiekka vaaleansinistä, runsaasti 2–3 cm rapautuneita hematitiiteja, joissa ei näkynyt kvartsia. Kulta tasaisesti koko hiekassa, kallion pinnalla ei sen runsaammin. Kallio osaksi laho. Kuru laski noin 100 m päässä Moberginojasta.

Sitten Pellinen ja Kokko montuttivat pätkittäin n 10 m välein kurun Moberginojaan saakka. Maat olivat samanlaiset. Kultaa tuli keskimäärin 1 g kuutiolle, ei kannattanut. Tämän jälkeen Kokko ja Pellinen eivät enää rännittäneet Moberginojalla.

Paikka 20. Kullankaivajat ”Alpe” ja **Tanskanen**, viimeainittu elää vielä Ivalossa, kaivoivat 1937 tässä paikassa Moberginojalla.

Leikkaus on seuraava:

Oikeanpuoleinen ranta

Paikka 20 piirros. Kultaa sisältävä kerros menee törmän karkean sorakerroksen alle, joten kaivamista ei voitu jatkaa. Kerrostuma sijaitsee mutkan perässä. Tästä alaspäin Mobergin-oja on tyhjä kullasta.

Paikka 20. Edellisen kohdalla joen toisella puolen n 2 m joen yläpuolelta ja alkaa n 2 m joesta on kalliokaivos (vanhin kaivos Mober-

ginojalla), jossa on lohkeillut terve kallio. Soraa vain kallion raoissa, suuruus 10 x 10. Kultapitoisuus tuntematon. Katso vanhoja tietoja.

Samana vuonna syyskuussa Kokko ja Pellinen kaivoivat vielä Erkkilän mutkassa (katso karttaa). Päällä hiekkaa n 50 cm, jossa ei ollut kultaa. Sen alla 50 cm savipitoista soraa (moreenia), jossa oli kultaa n 2 g/m³, koko saalis n 90 g. Kulta oli pyöreähköä, kulunutta, suurin hippu 2,5 g. Rautakiveä ei ollut. Kaivoivat kolme viikkoa. Kalliopohja, pinta-ala n 80 m².

Vanha Mäen pappa (Elias Mäki) Moberginojalla. Kuva: Esa Hyyppä, GTK

Vuonna 1947 tuli ryhmään **Jaakko Isola** ja ryhmä siirtyi Sotajoella Pahanojan suun kohdalle. Ryhmä kaivoi Pahanojan alapuolella. Pahanojan suusta n 90 m alkoi pato, josta alkoi 300 m pitkä kanava. Vanha Sotajoen uoma kuivui runsaan 300 m pituudelta. Ensin keväällä kaadettiin patotukit ja uitettiin tulvan selässä paikanpäälle. Patoon meni 150 tukkia, pato oli 32 m leveä viistoon alaspäin jokea tulevan kanavan suuhun. Miehillä oli ennestään kokemusta padon teossa. Tukeista tehtiin 10 kolmijalkaista patopukkia. Pukkien virran yläpuolella olevaa jalan varaan lyötiin klossien päälle kolme puolen metrin välein poikkiniiskoja. Niitä vastaan lyötiin vieri viereen tiiviisti toisiinsa pystyasentoiset kellespuut, joiden päälle pantiin kunttakerros. Tammen alle tehtiin hirsilava 3 m hirren pätkistä, jotka sinkkilangalla sidotti yhteen. Tämä esti tulvaveden kaivamasta padon alustaa.

Kanava kaivettiin luonnollisesti ennen padon tekoa. Kanavan kaivu aloitettiin kesäkuun 10. päivä. Kanava oli 5 m leveä ja 1 m. syvä. Räjähdysainetta kului 1000 kg, 10 kg hyökkäysvaunumiinoja ja tuhatkunta saksalaista munakäsigranaattia. Hyökkäysmiinat purettiin miinakentistä. 2–3 kilon kasapanoksia ja munakäsigranaatteja saatiin metsistä ja saksalaisten korsuista. Tulilangasta oli puute, joten piti käyttää 12–13 cm tulilankaa. Tämä pani kovasti juoksemaan langan sytyttämisen jälkeen. Vahinkoja ei kuitenkaan tullut. Muina työkaluina oli lapiot ja kanget. Kanava valmistui kuukaudessa ja 10 päivässä, se oli valmiina 20. heinäkuuta.

Kun yläeste ammuttiin pois, tuli vettä kanavaan jo 20 cm. Tammen valmistus kesti viikkoa kauemmin kuin kanavan. Ensimmäinen huuhdontamonttu valmistui 9. syyskuuta. Kuivattuun jokipohjaan kaivettiin 30 m pituinen kanava pohjan kuivattamiseksi. Maita oli ensimmäisen montun kohdalla noin 1 m kuten pitkin matkaa. Ensimmäinen monttu sijaitsi 60 m kanavan loppupäästä kuivattua joen uomaa ylöspäin. Aines oli soraa ja kiviä, entisen loivan kosken pohjaa. Monttu oli 3 x 3 m

ja antoi 10,5 gr. Sinä syksynä tuli yhteensä 544,5 grammaa. ja kaivu kesti lokakuun loppuun. Tämä kultamäärä tuli 250 kuutiosta sorasta.

Seuraavana kesänä (1948) kaivettiin 5 miehen voimalla (lisänä **Veikko Määttä** ja **Veikko Johansson**) 30 monttua 5 x 5 m ja 1 m syviä. Kokonaiskultamäärä oli 1,5 kg. Huuhdottiin 750 kuutiota, joten kuutio antoi tasan 2 g. Kun kaikki kulut tältä vuodelta oli laskettu, jäi kolme osakasta kohti 361 g. Tämä suhteellisen hyvä tulos johtui siitä, että kullasta saatiin 1000 mk grammalta. Sorassa oli hyvin heikosti rautakiveä.

Kesällä 1949 Kokko jatkoi vielä kahden työmiehen kanssa jokipohjan kaivamista. Pestiin noin 129 kuutiometriä ja tulos oli 251 g eli runsaasti 2 g kuutiolta.

Tämän jälkeen jäi patoon vielä matkaa 140 m, sen jälkeen pohjaa ei ole huuhdottu. Pato on vielä ehyt. Kulta oli litteän pyöreää, suurin hippu oli 6,5 g, kulunut. Granaatteja ei ollut paljon. Platinaa oli hiukan, n 5 g, ei sekahippuja.

Reino Lehtinen on Sotajoen haminan kosta patoamalla saanut 0,5 g kuutiolle. Tämä tapahtui 1935 yhdessä helsinkiläisen merimiehen **Blinkin** kanssa.

Harrijoelta ei Kokko ole löytänyt kaivantoa.

Korhosenkoskelta on patoamalla kaivattu (Korhonen ja Pellinen 1936) samalla tuloksella kuin Pahanojan suusta.

Pahanojan suusta ovat monet yrittäneet, mutta ei anna kuin n 1/4 g. päivässä hienoa kultaa. Noin 600–700 m Pahanojan suusta ylöspäin on vanha lappalaisten kaivos. Tulokista ei tiedetä. Sotajoen lateraalisille glasifluv. terasseille on tyypillistä pintakulta heti jäkälän alla. Terassissa kulta esiintyy 20–50 cm syvyyteen. Terassien pohjaan ei tästä syystä yleensä menty. Kulta tyypiltään yleensä samanlaista kuin Sotajoen päälaakson pohjakulta ja ehkä hiukan rikkaampaakin kuin joen pohjassa. Kokon mukaan sivupankeista saisi rännittämällä vielä arviolta 1.5 g/m³:lta.

Tukesin kaivosryhmä etätöissä

Lupapäätökset sähköisenä viestinä

 Tukesin kaivosryhmän ylitarkastaja **Pasi Molkoselkä** kertoo työnantajan jatkaneen Tukesin kaivosryhmän etätöimääräystä ainakin elokuulle saakka. Luoja tietää, kauanko poikkeustilanne jatkuu. Ylitarkastaja Molkoselkä ei.

Etätöjärjestelyistä vaikuttaa tulleen uusi normaali monillakin työelämän aloilla.

Hakemusten käsittely ja kuulutusten sekä lupapäätösten tiedoksianto on käytäntöjen sisäänojou jälkeen onnistuttu Tukesissa pitämään etätöistä huolimatta normaalilla hyvällä tasolla.

Tukes siirtynyt sähköiseen asiointiin

Koronaepidemian rajoittamistoimiin liittyvien työjärjestelyiden johdosta Tukes on siirtynyt etupainotteisesti sähköiseen asiainhallintaan ja päätöksentekoon viranomaistoiminnassaan. Tätä on Tukesissa suunniteltu sisäänajettavaksi lähitulevaisuudessa jo pitemmän aikaa, mutta poikkeusolojen johdosta asia konkretisoitui nyt.

Sähköisen asioinnin myötä kulanhuuhdonta-lupia koskevat lupapäätökset liitteineen annetaan

pääsääntöisesti sähköisesti hakijan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen. Mikäli sähköpostiosoitetta ei ole saatavilla tai se ei toimi, toimitetaan hakijalle lupapäätös perinteisesti printattuna hakijan antamaan postiosoitteeseen.

Lupapäätöksen saaja voi joko luottaa digijärjestelmien pysyvyyteen ja itse tulostaa saamansa lupapäätöksen tai erikseen esittää kaivosviranomaiselle pyynnön tulostetun päätöksen toimittamiselle annettuun osoitteeseen.

Kaikki lupapäätökset ovat sähköiseen päätöksentekoon siirtymisen myötä yhtä laillisia ja pitäviä kuin ennenkin.

Päivittäkää myös sähköpostiosoitteenne

Ylitarkastaja Molkoselkä toivoo lupahakemuksen jättämisen yhteydessä varmistamaan hakijan käytössä olevan sähköpostiosoitteen kaivosviranomaiselle. Samaa toivoo Lapin Kullankaivajain Liiton toiminnanjohtaja yhdistyksen jäsenrekisterin osoitteiden ja sähköpostiosoitteiden osalta.

Merkkipäivät

*Terveet perustukset pitävät seinät pystyssä pitkään.
Onnea jäsenillemme ja muille sankareille,
LKL ry*

150 v.

Kultalan Kruunun Stationi, Ivalojoiki

80 v.

13.6. Veikko Valkonen, Kangasniemi

75 v.

4.5. Elvi Minkkinen, Oitti

21.5. Teuvo Kaasinen, Outokumpu

28.8. Kosti Heinilä, Lapinjoiki

65 v.

19.9. Asmo Suoma, Tampere

50 v.

8.6. Tankavaaran Kultakylä, Tankavaara

Kultaperinne Ry. järjestää

KULLANKAIVAJIEN XXVI JUHANNUSKILPAILUT TANKAARAASSA 19.–20.6.2020

Juhannuskilpailut alkavat juhannusaattona klo 14:00 Tankavaaran kisapaikalla pudotuskarsinnoilla (pikkuvaskooleilla), joissa karsitaan 8 nopeinta Juhannuspäivänä tapahtuvaan pudotus- eli loppukilpailuun.

Ennakkoilmoittautuminen H. Rajalle hannu.raja@netikka.fi tai puh. 050 3656570.

AIKATAULU, SARJAT JA OSANOTTOMAKSUT

PERJANTAI 19.6.

14:00–16:30 Kisakanslia auki kisapaikalla (ilmoittautuminen ja maksaminen käteisellä)

14:00– ONLINE-karsinta kisapaikalla 5 €/yritys. 8 nopeinta jatkoon.

n. 17:00– Perinnevaskooli 15 €/osanottaja ● Veteraanisarja Yli 60v 15 €/osanottaja
● ArpaJokeri 15 €/osanottaja ● Järjestäjän vaskoolit arvalla Max. osanottajia 32
● Palkintojen jako

LAUANTAI 20.6.

9:30–10:00 Kisakanslia auki kisapaikalla (ilmoittautuminen ja maksaminen)

10:30– Yleinen sarja, alkuerät 20 €/osanottaja ● Järjestäjän vaskoolit ● Alkuerät Naiset 15 €/osanottaja ● Alkuerät Miehet 15 €/osanottaja ● Aloittelijat 5 €/osanottaja ● Nuorten (alle 16 v.) ja lasten (alle 12 v.) sarjat 0 €/osanottaja ● Joukkuekilpailu 3-henkisiin joukkuein, à 30 €/joukkue ● Lounastauko ● Loppukilpailu Yleinen sarja ● Loppukilpailu Naiset ● Loppukilpailu Miehet ● Jokeri. Max.32 osanottajaa 20 €/osanottaja ● ONLINE pudotus- eli loppukilpailu ● Palkintojen jako

Kilpailujen tuotto käytetään veteraanikullankaivajien asuin- ja elinolojen tukemiseen.

Kilpailujen järjestelyistä vastaa Kultaperinne ry.

Lisätietoja järjestelyistä: Hannu Raja, p. 050 3656570
Olavi Lind, p. 0400 202161

VENEKULJETUKSET LEMMENJOELLA

Tavarakuljetukset kulta-alueelle

Veikko Jomppanen

0400 137 090

KUTTURAN KULTAKISAT

lauantaina 18.7.2020 klo 9:30

Kultaperinne ry. järjestää yhteistyössä paikallisten kullankaivajien ja Kultakioskin kanssa keskellä kultamaita Kullanhuuhdontakilpailut, Sotajoentie 1, Saariselkä

Ilmoittautuminen kilpailuihin kisapaikalla noin klo 9:30–10:30
Osallistumismaksut käteisellä.

Alkuerät ja Pudotuskisa (pikkupannulla) alkavat noin klo 11:00.
Loppukilpailut alkaen noin klo 14:30. Kelloajat ohjeellisia.

SARJAT

- Veteraanit 10 €/osallistuja
- Yleinen sarja (kilpavaskooleilla) 20 €/osallistuja
- Naiset 15 €/osallistuja
- Miehet 15 €/osallistuja
- Perinnevaskooli 15 €/osallistuja
- Aloittelijat 5 €/osallistuja
- Nuoret 5 €/osallistuja
- Lapset 0 €/osallistuja
- Pudotuskisa 5 €/yritys klo 11:00
8 nopeinta finaaliin
- Finaalit klo 14:30,
Veteraanit, Yleinen sarja, Naiset,
Miehet, Perinnevaskooli ja
Pudotuskisa
- Jokeri 20 €/osanottaja,
enintään 32 osanottajaa
- Joukkue 3-henkinen, 30 €/joukkue,
enintään 16 joukkuetta
- Palkintojen jako

Kilpailujen tuotto käytetään veteraanikullankaivajien asuin- ja elinolojen tukemiseen.
K. Oy Kultakodin kunnossapitoon. Pyrkyyrien palstan ylläpitoon.

Lisätietoja järjestelyistä

Hannu Raja
Olavi Lind

p. 050 3656570
p. 0400 202161

Kultakioskillä ruokailua, makkaraa, kahvia, virvokkeita.

Majoitusta voi tiedustella tarvittaessa Köysivaarasta Ari Nissilältä www.ivalojoki-travellers.fi tai Savottakahvilasta www.savotta@kahvila.inet.fi, puh. 040 060390.

KULTARISTEILY 2021

Suuren suosion saanut, Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n järjestämä risteily palaa ohjelmaan vuoden tauon jälkeen.

Kultaristeily järjestetään. 5.–7.2.2021.

Risteilyn hinta ja tarkempi ohjelma ilmoitetaan syksyllä, mutta tässä vaiheessa on hyvä merkitä jo päivämäärät kalentereihin ylös.

Lemmenjoen kulta-alueen rakennuskannan arvottaminen

 Lemmenjoen kaivospiirien päättymiseen liittyneessä viranomaiskokouksessa 25.11.2019 oli todettu tarpeelliseksi laatia selvitys Lemmenjoen rakennusperintökohteista lupamenettelyn tueksi.

Tätä varten Metsähallituksen Luontopalvelut kutsui koolle asiantuntijatyöryhmän, jonka tarkoituksella määriteltiin tiedon tuottaminen viranomaistoiminnan tueksi ja kulta-alueen rakennusperintökohteiden arvottaminen.

Työryhmässä oli edustettuina Lapin ELY-keskus, Museovirasto, Tankavaaran Kultamuseo, Tukes ja Saamelaismuseum Siida. Myös Lapin Kullankaivajain Liitolta ja Inarin kunnan rakennusvalvonnalta tiedusteltiin kiinnostusta osallistua työryhmän työhön.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry osallistui työryhmän toimintaan. Liiton osallistumisen reuna-ehdona oli se, ettei työryhmän työtä tulla käyttämään alueen kullankaivajien omaisuuden hävittämisperusteena tai toiminnan jatkamisen hankaloittamisen verukkeena. Inarin kunnan rakennusvalvonta ei ilmoittanut osallistumisestaan.

Työryhmä kokoontui kolme kertaa ja sen työtä varten koottiin olemassa oleva aineisto, jonka pohjalta museoviranomaiset määrittivät arvotta-

miskriteerit ja tekivät varsinaisen arvottomistytön.

Arvottamisen perusteiksi otettiin laissa rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498 käytetyt rakennuksen merkittävyyden arvioinnin perusteet: harvinaisuus, tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus ja historiallinen kerroksisuus. Lisäksi painotettiin henkilöhistoriaa ja kullankaivajayhteisön kannalta merkittäviä kohteita.

Rakennuskannasta koottiin excel-taulukko tämänhetkisten tietojen mukaan arvotettuna. Alueella ei ole tehty maastoinventointeja työryhmän työhön liittyen. Osa kohteista on Museoviraston inventoinnissa (1994) ehdotettu säilytettäväksi.

Työryhmän kokouksessa todettiin, että rakennusluvut, purkamisilmoitukset ja purkamisluvat käsitellään kunnan rakennusvalvonnassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

Työryhmän kohdelistaus on luovutettu Inarin kunnan rakennusvalvonnalle sekä Lapin ELY-keskukselle sekä Metsähallituksen kirjaamoon. Listan mukaisesti arvokkaiksi arvotettuja kohteita koskeissa purkamislupahakemuksissa tai muissa kohteita koskeissa lupahakemuksissa veloitetaan rakennusvalvontaa pyytämään lausunto ELY-keskukselta ja museoviranomaiselta.

LEMMENJOKI, VENEAIKATAULU 2020

Timetable ♦ Fahrplan

	AAMU		ILTA	
NJURGUILAHTI	10:00 ↓	13:00 ↑	17:00 ↓	20:00 ↑
RAVADAS	10:40 ↓	12:00 ↑	17:40 ↓	19:00 ↑
KULTALAN HAMINA	11:30	→ 11:40	18:30	→ 18:40

11.6. - 17.6. vain iltavuorot, evenings only, nur abends

17.6. - 16.8. aamu- ja iltavuorot, both mornings and evenings, morgens und abends

17.8. - 17.9. vain iltavuorot, only evenings, nur abends

NJURGUILAHTI-RAVADAS 20 € / hlö / yksi suunta. 20 € / pers. / one way.

NJURGUILAHTI-KULTASATAMA 25 € / hlö / yksi suunta. 25 € / pers. / one way.

Lapset alle 12-vuotiaat -50 %, children under 12 years -50 %.

Hinnat sitoumuksetta.

Pyydämme varaamaan paikat. Please book beforehand. Platzreservierung voraus, bitte.

.....

AHKUN TUPA / LEMMENJOEN LOMAMAJAT OY +358(0)40 7554306, +358(0)16 673 435

LEMMENJOEN LUMO / LEMMENJOKI CAMPING +358(0)400 414294

VEIKKO JOMPPANEN +358(0)400 137090

PALTTO ELÄMYSRETKET +358(0)40 7569075, +358(0)16 673413

.5362

FINNDETECTOR

Kaivuvälineet ja metallinpaljastimet

Uusi vuosi ja uudet suunnitelmat

Hipputeos ja Finndetector ovat yhdistäneet voimansa. Tarjoamme kullankaivajille metallinpaljastimet kullan etsimiseen ja kullankaivuvälineet kullan talteenottoon.

Raimo Niemelä ja Jyri Walkeajärvi ovat sopineet yhteistyöstä, että kaikki kaivuvälineet ovat Finndetectorin hallussa Rovaniemellä ja näin lähempänä kultamaita. Raimo jatkaa kullankaivukirjojen kustantamista sekä kultahippujen myyntiä Keravalla.

UUTUUS VORTEX-rihla nyt myynnissä

VORTEX-rihlat puhdistavat tehokkaasti rännin rikasteen, sopivat myös lapio-kaivajalle. Tulossa USA:sta myös uusia kumirihloja. Tammikuun loppupuolella löytyy Hipputeoksen sivuilta www.hipputeos.fi/rannit ja rihlat.

FINNDETECTOR

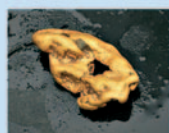
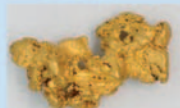
Tilaukset nettikaupasta

**www.hipputeos.fi tai
www.finndetector.com**

Lapin kultakenttien isot ja pienet kultahiput.

Hippukulta välittää aidot Lapin kultahiput kaivajilta keräilijöille. Sivuiltamme löytyy isomuksia, pieniä koruhippuja, kultahiekkaa vaskausharjoituksiin sekä valmiita kulta- ja kivikoruja Suomen luonnosta.

Hippukulta Oy www.hippukulta.fi

Kivenhakkaajantie 3 KERAVALA, puh 0405454833 Raimo Niemelä

Muutama kirjapaketti jäljellä

Kaikki Hipputeoksen kustantamat kirjat 17 kpl vain 25 euroa. Lähetyskulu 0 euroa.

